

Torony -

Somlai Károly

'82/2=3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

PEREI Zoltán fametszete X1

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE — XXI. ÉVF. 2.3. SZAM

SZERKESZTŐ: SEMSEY ANDOR

A KIADÁSÉRT FELEL: DR. VIDA KLÁRA K.B.K. TITKÁR

OXFORDI BESZÁMOLÓ

A nemzetközi ex libris kongresszusok sorában különleges helyet foglal el a tizenkilencedik, az első, amelyet kontinensünkön kívül rendeztek meg, az angliai Oxford városában. Oxfordot elsősorban egyeteméről ismerik, pedig történeti múltja évszázadokkal korábbra nyúlik vissza. Cambridge-el ellentétben jelentős iparral is rendelkezik, bár kétségkívül patinás egyetemi intézményei és kollégiumai nyújtják a legjellemzőbb képet. Ezek között találhatjuk az angol középkori és újkori építészet számos remekét is. Nagyszámú egyetemi kollégiumai közül az 1870-ben létesített, neogót stílusban épült Keble College nyújtott otthont 1982. augusztus 18-tól 22-ig négy világrész grafikumművészeinek és kisgrafikabarátainak.

Szerdai napon, délután kezdődött a jelentkezés, de sokan már korábban megérkeztek. A résztvevők mindjárt megkapták a kongresszusi kiadványokat tartalmazó tekintélyes súlyú csomagot, amelynek tartalmát Könyvespolc rovatunkban ismertetjük. Akik időben érkeztek, városnéző sétán vehettek részt, megtekinthették az egyetem régi épületeit, a történelmi múltú kollégiumokat és ami minden könyvbarát számára a legvonzóbb: a Bodleian Library időszakos kiállítását, amely kéziratokat, ősnymtatványokat és a régi könyvművészet remekait mutatta be. Estefelé cocktail, majd baráti vacsora zárta be a napi programot, bőven nyújtva alkalmat a cserekapcsolatok ápolására.

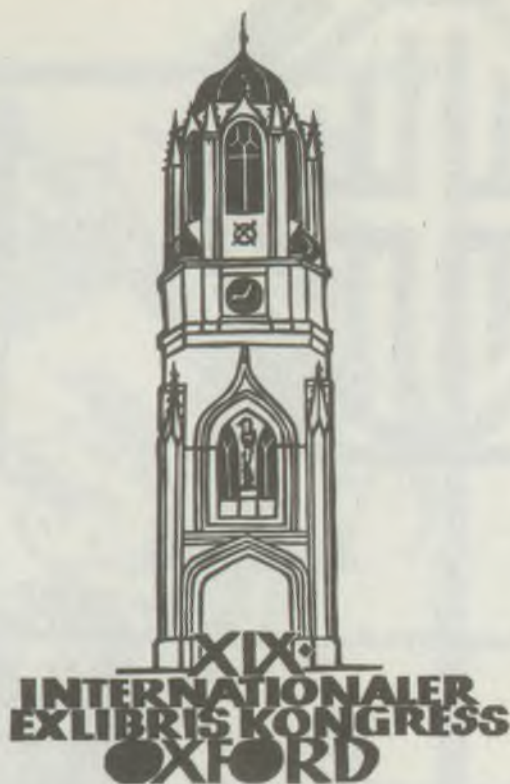
Csütörtökön az egyetem egyik modern részlegének előadótermében nyitotta meg hivatalosan a kongresszust a F.I.S.A.E. jelenlegi elnöke, Anthony PINCOTT. Figyelemre méltó szempontokat vetett fel, vázolta a fontosabb egyesületek tevékenységét. Legtöbb tagot a japán egyesület tart nyilván, a gyűjtők utánuk legnagyobb számban feltehetően a Szovjetunióban működnek, de nincs országos szervezetük. Sajnálatos, hogy a F.I.S.A.E.-nek nincs egy központi irodája, sem archívuma. Példamutatóan élünk az élet Belgiumban, itt működik a St. Niklaas-i nemzetközi ex libris-centrum is. Mind egyre gyakoribbak az egyes országok nemzeti találkozó és kiállításai. Majd felhívta az elnök a figyelmet a művészi színvonal fontosságára: inkább kevesebb legyen az ex libris, de azok jók legyenek. (Mi is ezért harcolunk! Szerk.) A megnyitó beszéd után sor került a vetített képes előadásokra. Talán még egyik kongresszuson sem volt ilyen súlya az előadásoknak, erre mutatott a hallgatók nagy száma is, akik a kiadott német és francia nyelvű szövegek birtokában követni tudták a csütörtökön és pénteken megtartott előadásokat.

Brian North LEE kétrészes előadásában ismertette aképes angol könyvjegyeket (Egyszer már említettük, hogy az angolok két kategóriára osztják az ex libriseket, az egyik a „pictorial”, a másik az „armorial”, azaz címeres). A vetített képeken bemutatott könyvjegyek eredetijeit az érdeklődők az Ashmolean Museum-ban tekinthették meg.

Gerard GAUDAEN napjaink ex libris-művészetéről beszélt, különös tekintettel az 1980. évi linzi kongresszusi kiállításra és a St. Niklaas-i, valamint Mönchengladbach-i 1981. évi pályázatokra.

Leo WYATT (balra fent) és
Derek RILEY fametszetei X2

O. PREMSTALLER
 linómetszete X3

Nagy érdeklődés előzte meg Cliff PARFIT, a Japánban működő The English Centre vezetője előadását a japán ex librisekről. Az ősi nyomtatási eljárással készült, de modern szellemet sugárzó japán ex librisek egyre népszerűbbek lesznek az európai gyűjtők körében. Az előadáson elhangzottak közül csak egy megállapítást emelünk ki: a japán ex libris, ellentétben az európaival, teljesen nélküli a tulajdonossal kapcsolatos személyes vonatkozásokat.

David KINDERSLEY, a kongresszusi embléma tervezője előadásában a könyvjegyek szövegével foglalkozott. Számos példával világított rá arra, hogy a meg nem felelő betűk tönkreteszhetik az ex libris művészi összehatását. Ezzel szemben a példaként említett Evald Okas észt művész betűi szerves egészet alkotnak a képpel. A művészeknek meg kell teremteni saját betűformájukat. Részletesen foglalkozott Reynolds Stone munkáival. Az egyik bemutatott képen arra utalt az előadó, hogy bár a 18. századi lengyel heraldika nem képvisel magas színvonalat, ebben az esetben a jó rajz és a megfelelő szöveg jó egyensúlyban vannak. Nos, ez a „lengyel” ex libris a magyar Révay Pál kanonok ex librise volt!

A kiállítások között a legértékesebb anyagot a The Ashmolean Museum-ban láthattuk, ehhez kapcsolódott Brian North Lee említett előadása. A bemutatott 301 lapot számos magán- és közgyűjtemény bocsájtotta rendelkezésre.

Giuseppe MIRABELLA és IMRE Lajos fametszete X2 (kongresszusi mappánkból)

Az utolsó két év modern ex libriseit a Central Library-ben állították ki. Hát ez bizony családást váltott ki! 20 ország volt képviselve 589 munkával. A legtöbb táblával (14) természetesen az Egyesült Királyság szerepelt, mint házigazda, ezt követte 8 táblával a Szovjetunió. Csehszlovákia művészei 7, Lengyelországé 4, Belgiumé pedig 3 táblát töltöttek meg. A többi országnak 1–1, legfeljebb (így nekünk is) 2 tábla jutott. A kivételről (Anglia, Szovjetunió, Belgium stb.) eltekintve az egyes művészek által általában csak 1–1, legfeljebb 2 ex libris került bemutatásra. Feltehetően senkit sem akartak kihagyni, ez viszont a kiállításnak erősen heterogén jellegét adott. Olyan művészek, mint *Gaudaen*, *Jakubowski*, *Szchanek* 1–1 lapja mellé alig ismert művészek gyenge lapjai sorakoztak. Kevesebb művész kezéből, de több lappal a kiállítás sokkal előnyösebb képet nyújtott volna. Ezek szerint mi sem jártunk rosszabbul, mint a legtöbb ország; az általunk kiküldött anyagból minden művészt egy ex libris képviselt, egyedül *Nagy Árpád Dániel*-től állítottak ki két címeres könyvjegyet. Nem volt nagyon szerencsés a színes kartonokra történt, sietős munkára valló paszpartuzás sem. És ha már egy szűkreszabott kerettel kellett számolni, elhagyható lett volna a két japán tábla, hiszen a Felkelő Nap országának művészeit külön kiállítás mutatta be a Museum of Modern Art helyiségében. Több mint hetven művész sokszáz lapja nagy élmény volt minden látogató számára. Az egyik művész, *OHMOTO Yasushi* személyesen is megjelent és bemutatta a színes fametszet nyomtatásának technikáját.

Az Oxford Gallery-ben az 1981-ben elhunyt *Leo WYATT* ex libriseit állították ki. Egyidejűleg Londonban is több kiállítás volt: kettő a mai szovjet könyvjegyművészetet és *Anatolij Kalasnyikov* munkásságát mutatta be *W. E. Butler* rendezésében, a lengyel ex libris-kiállítás anyagát pedig a jedrzejówi Przypkowski Múzeum bocsájította rendelkezésre.

BANGA Ferenc: K.Gy. Vízöntő c. linómetszete X3 (kongresszusi mappánkból)

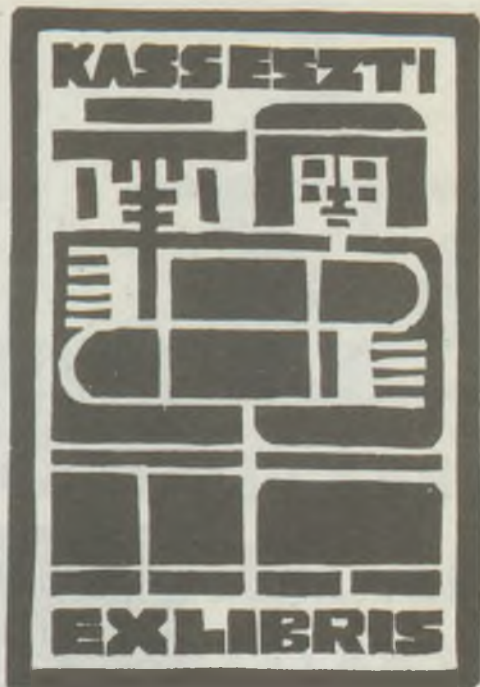
**SZIGETINÉ
MAGYAR MÁRIA
KÖNYVE
1982**

Csütörtökön délután zajlott le a F.I.S.A.E. közgyűlése. Ennek legfontosabb döntése az volt, hogy a delegáltak elfogadták a keletnémet egyesület képviselőjének, Lothar LANGE-nak javaslatát, amelyben kérte egyesülete nevében, hogy a XX. Nemzetközi Ex libris Kongresszus 1984-ben a Német Demokr. Köztársaságban, Weimarban rendezhessék meg. Így tíz év után ismét szocialista ország lesz a találkozó színhelye. Minthogy a nyári időszak meglehetősen zsúfolt, a kongresszus megrendezésére 1984. őszén kerül sor. Nem született megállapodás a barcelonai szíglák bővítésére ill. módosítására tett javaslat tekintetében és nem fogadta el a közgyűlés további hivatalos nyelvként a holland nyelvet.

Szombaton a reggeli órákban indultak a kongresszusi résztvevők a meghirdetett kirándulásokra. Többségük a középkori Warwick-kastélyt és Stratford-on-Avonban Shakespeare születőházát kereste fel. A warwicki várkastély történelmi levegőt árasztó későgot stílusú épületegyüttesét szerencsétlen módon Madame Tussaud viaszfiguráival népesítették be, hogy megelevenítsenek egy múlt századi főúri week-endet. Kár volt . . .

Délután újabb cocktail vezette be a kongresszus befejezését jelentő bankettet. Gyűltek az aláírások az étlapokon, búcsúzkodtak a régi és új ismerősök és számos nyelven hangzott el: viszontlátásra Weimarban két év múlva!

Másnap, vasárnap már a reggeli órákban kezdődött a szállások elhagyása. A kollégium lehetőségét nyújtott arra, hogy aki ezt óhajtotta, még egy éjszakát tölthessen az egyszemélyes diákszállásokon.

ROZANITS Tibor negatív rézkarca C3

VÁRKONYI Károly fametszete X2
KÉKESI László linómetszete X3

KASS János linómetszete X3
(Oxfordi mappánk lapjaiból)

Most pedig lássunk néhány statisztikai adatot: A résztvevők száma (a később jelentkezőkkel együtt) 196 volt. Tizenhárman akadályoztatásra hivatkozva nem tudtak megjelenni. (Ebből a tizenhárból heten voltak magyarok . . . Sajnos, a jelentkezők nem veszik figyelembe a rendelkezésükre álló erőforrásokat és távolmaradásukkal nehéz helyzetbe hozhatják a rendezőbizottságot). A résztvevők legnagyobb számban az Egyesült Királyságból voltak, de volt európai résztvevő Írországból és Andorrából is. Mi magyarok végeredményben négyen voltunk, illetve öten, ha Lippóczy Miklós barátunkat, kinek szíve annyi idő után is magyar maradt, ide számítjuk. Ázsiát Japán, Amerikát az U.S.A. és Kanada képviselte és többen jöttek Ausztráliából is. A rendezés mintaszerű volt és ezt nem pusztán udvariasságból állapítjuk meg! A rendező Bookplate Society kiváló munkát végzett, mégpedig kizárólag saját anyagi erejére támaszkodva, minthogy semmilyen hivatalos támogatást nem kapott. Az értékes dokumentumot jelentő tájékoztató füzet szerint a F.I.S.A.E. tagintézmények száma lényegesen megnövekedett, az eddigiekhez csatlakoztak Bulgária, Japán és Kanada ex libris-egyesületei, valamint a jedrzejówi Przypkowski-múzeum (Lengyelország). Ezek szerint a F.I.S.A.E. jelenleg 23 tagintézményt számlálhat sorai közé.

Semsey Andor

[Handwritten signature]

STETTNER Béla Linómetszete X3 (Az oxfordi magyar mappa lapjaiból)
A 9. oldalon KARNICS Tibor klisérajza P1

KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE PÉCS

ORSZÁGOS KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓ

Megalakulásának 20. évfordulója alkalmából, 1982. július 3-án és 4-én rendezte meg körünk pécsi csoportja a IX. Országos Kisgrafikai Találkozót. A hazai találkozók történetében ez alkalommal már másodszor gyűltek össze a magyar kisgrafika-gyűjtők Pécs városában, ahol 1976-ban nagy sikerrel bonyolódott le a III. országos találkozó is.

A Mecseki Ércbányászati Vállalat nemrég felavatott, igen szép kultúrotthona, a Ságvári Endre Művelődési Ház várta a találkozó résztvevőit, akik már a megnyitást megelőző napont szép számmal érkeztek a városba. Ezek számára 2-án este a moziteremben Dr. VARGA GYULA tartott közel egyórás, zenés diavetítést „Vallomás Pécsről” címmel. A rokonszenves, fiatal röntgenorvos bevezető szavain kívül több szó nem hangzott el az est során, hanem remekül összeválogatott zenei részletek kíséretében egymás után peregtek a mozivászonon a szebbnél-szebb pécsi látképek. Az előadó a város szerelmese, aki minden évszakban megtalálja a lencsevégre való látványt, legyen az egy szép kapu, havas külvárosi utca, virágzó ág, vagy a ködben úszó, négytornyú székesegyház. Különösen nagy élményt nyújtottak azok a színes diafelvételei, melyek különböző évszakokban, ugyanarról a tájról, azonos látószögben készültek. Ennél sikeresebb hangulati bevezetőt a pécsi napokhoz még a leglelkesebb idegenvezető szavaiból sem kaphattak volna a vendégek!

Július 3-án reggel KOVÁCS JÓZSEF titkár és a pécsi gyűjtőkből álló fogadóbizottság üdvözölte az ország különböző tájairól érkezett vendégeket. A találkozó ünnepélyes megnyitására délelőtt 10 órakor került sor, amikor is KOVÁCS JÓZSEF köszöntő szavai után SZENTESI FLÓRIÁN megnyitotta KORDA BÉLA pécsi grafikusművész hagyatéki kiállítását. A jelenlevők lelkes tapsal köszöntötték a megjelent KORDA BÉLANÉT, a művész özvegyét, aki a találkozó lebonyolításában is tevékenyen kivette részét.

ANDRUSKÓ Károly fametszete X2

KORDA Béla linómetszete X3

MENYHART József fametszete X2

A Művelődési Ház politikai kabinetjében ezután került sor a K.B.K. országos vezetőségének ülésére, melyet Dr. VIDA KLÁRA titkár vezetett és azon a vezetőség tagjai és a vidéki titkárok teljes számmal résztvettek. A rövid ülés után taggyűlésen találkoztak a résztvevők a színházteremben. Itt először a házigazda, ZSIKÓ JÁNOS, a Művelődési Ház igazgatója köszöntötte a résztvevőket, ismertette az otthont adó Mecseki Ércbányászati Vállalat termelési és közművelődési tevékenységét. SZENTESI TIBORNÉ pécsi gyűjtő és 20 éves pécsi csoport eddigi életéről adott tájékoztatást, majd Dr. VIDA KLÁRA K.B.K. titkár tartotta meg beszámolóját.

A Kör szervezettségével kapcsolatban elmondta, hogy tagjainak száma közel 300 fő. A szervezettség növelése érdekében a vidéki titkárok sokat tehetnek. Példaként hozta fel a szegedi csoportot, ahol jelenleg 30 fős, jól szervezett tagsággal számolhatunk. Elismeréssel szólt Nagy László Lázár szerepéről a Ceglédi Ősz legutóbbi megrendezésében. Vidéki látogatásainak tapasztalatai alapján dicsérrel illette a jól működő csoportokat, így a pécsi gyűjtőcsoport tevékenységét is. Bejelentette, hogy a korábban megtartott vezetőségi ülés az *Oxfordban megrendezendő nemzetközi kongresszusra az alábbi küldöttséget választotta meg: Dr. SEMSEY ANDOR, Dr. VIDA KLÁRA, Dr. KATONA GÁBOR.* Ugyanakkor a vezetőség egyhangúlag elfogadta ARATÓ ANTAL írásbeli javaslatát, eszerint az *1983. évi országos találkozó Jászberényben kerül megrendezésre.* A hozzászólások után a taggyűlés a titkári beszámolót egyhangúan jóváhagyta.

Ragyogó napsütésben, kánikulai melegben szállták autóbuszra a résztvevők, hogy eljussanak a Jakabhegy-i úton levő „Mecseki Vadásztanya” vendéglőbe, ahol izletes vadhúskülönlegességekkel várták a vendégeket.

A program szerint az ebédet városnéző séta követte. Először a Klimó püspök által alapított Egyetemi Könyvtárban kalauzolta a nagyszámú látogatót BÁRDY ILONA, a könyvtár vezetője. A neves intézmény kis kiállításán a ritka könyvpéldányok mellett a könyvtár ex libriseit is megtekinthették a vendégek. Pécs város két világhírű múzeuma, a Zsolnay és Vasarely gyűjtemény látnivalóit Dr. HOÓS ELVIRA mutatta be. Este 20 órai kezdettel az ünnepi vacsorára került sor a Pannónia szálló éttermében. Az estét a házigazda pécsi csoport által rendezett tombolajáték kisgrafikai nyereménytárgyai tették még emlékezetesebbé.

A találkozó második napja kisgrafikai lapok cseréjével kezdődött a Ságvári Művelődési Házban. Ezután három kiállítás megtekintése következett. CAKÓ FERENC nagyméretű grafikai lapjainak vonzó kiállítását a nemrég elhunyt kultúrtörténész és író, VÁRKONYI NÁNDOR nevét viselő könyvtárban tekintették meg a résztvevők. A Pécsi Orvostudományi Egyetem aulájában K. BAUMGARTNER svájci művész kisgrafikáinak kiállítása várta a látogatókat. A legnagyobb érdeklődés a találkozó pályázati kiállítását előzte meg.

NAGY László Lázár fametszete X2

STETTNER Béla linómetszete X3/2

A Szalai András úton nemrég felépült Ifjúsági Házban rendezték meg a IX. találkozó alkalmából meghirdetett kisgrafikai pályázatra beküldött és a helyi művelődéspolitikai szervek képviselőiből álló bizottság által zsűrizett művek kiállítását. ÚJVÁRINÉ FÜZY ÁGNES tanácsos, közművelődési csoportvezető nyitotta meg a kiállítást, majd kihirdette a pályázat eredményét és kiosztotta a díjakat. A kiállításon sajnálattal nélkülöztük a magyar kisgrafika több ismert művészeinek jelenlétét. Meg kell vallani, hogy ez a részvétel nem vált a színvonal előnyére! A zsűri a beküldött anyagból 35 művész 168 alkotását fogadta el, ezek szerepeltek a kiállításon. A díjat nyert művészek a következők:

I. DÁNIEL VIKTOR, Budapest (5.000.— Ft), II., GÖNCZI BÉLA, Budapest (3.000.— Ft), III. NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR, Cegléd (2.000.— Ft).

A Mecseki Ércbányászati Vállalat Ságvári Endre Művelődési Házának különdíját kapták: SZATYOR GYÖZÖ, Pécs (2.000.— Ft), FODOR ATTILA, Pécs (1.000.— Ft), TORRÓ VILMOS, Kovászna (1.000.— Ft).

Az Ifjúsági Ház és az Idegenforgalmi Hivatal tárgyjutalmát kapta: M. KISS JÓZSEF, Budapest és BÁNSÁGI ANDRÁS, Budapest.

Oklevelet kapott beküldött munkáiért: VÁRKONYI KÁROLY, Debrecen és CAKÓ FERENC, Budapest.

DAFINEL DUINEA fametszete X2
DÁNIEL Viktor rézkarca C3

A kiállítási megnyitót követő fogadással a találkozó hivatalos programja végetért. A résztvevők kellemes élményeit a néhány órával később az egész Dunántúlra tört iszonyatos porvihar sem tudta elhomályosítani.

A találkozó hivatalos névjegyzékét minden résztvevő megkapta. Ez 77 megjelent gyűjtő adatait tartalmazza. Közülük néhányan határainkon túlról, Ausztriából, Romániából érkezett. A budapesti gyűjtők közül 18 fő vett részt a találkozón. Szegedet 12 fő, Ajkát 4 fő, Ceglédet pedig 6 fő képviselte. A szükséges információk kiadványok mellett a résztvevők két ajándék-mappát is kaptak. Az egyik, az „Országos Találkozó” című, 10 magyar és 5 külföldi művész kisgrafikáját tartalmazza. A másikban 10 lap szerepel, ezt a Művelődési Ház adta ki a 20 éves Kisgrafika Barátok Klubja tiszteletére.

Elismeréssel kell szólni a találkozó jól megszervezett sajtópropagandájáról is. Programját Pécs város nyári kulturális programfüzete teljes részletességgel tartalmazta. A Magyar Távirati Iroda jelentései alapján a találkozó előkészítéséről és naponkénti eseményeiről nemcsak a helyi napilap és üzemi lapok, hanem a Budapesten megjelenő országos napilapok is tudósításokat közöltek. A televízió felvételeket készített a kiállításról és a pécsi rádió is foglalkozott az eseménnyel.

A találkozó újabb szálakkal kötötte Pécs városához és annak magasszintű kultúrájához a megjelent kisgrafika-barátokat. Őszinte köszönet illeti a rendezés munkájáért KOVÁCS JÓZSEF titkárt és a munkában résztvevő pécsi gyűjtőket!

A találkozó grafikai munkáiban az alábbi művészek vettek részt: KIRÁLY LÁSZLÓ (Nagykőrös), CAKÓ FERENC (Budapest), KARNICS TIBOR (Pécs), NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR (Cegléd), BÁNSÁGI ANDRÁS (Budapest), FÖRTÖS GYÖRGY (Pécs). A nyomtatványokat tervezte, szerkesztette és összeállította: KOVÁCS JÓZSEF, a Kisgrafika Barátok Klubjának titkára, valamint a rendezőbizottság tagjai.

Dr. Soós Imre

BOLD OG ÚJ ESZTENDŐT!

VAGYÓCZKY KÁROLY MŰVÉSZETE

VAGYÓCZKY Károly nem tartozik az ex libriseket rendszeresen alkotó művészeink körébe, nevével és alkotásaival mégis gyakran találkozunk a kisgrafika iránt érdeklődő közönség. Grafikáit rendszeresen közölte az Élet és Irodalom, rajzai igen gyakran napilapok hasábjain is megjelennek. A legnépszerűbb kisméretű grafikák, napjaink postabélyegeinek tervezői sorában is tekintélyes helyet vívott ki magának. Művészi alkotómunkájának eredményei, az elnyert díjak itthoni és külföldi visszhangja alapján időszerűnek tartjuk, hogy a kortárs grafikusművészeket bemutató sorozatunkban ezúttal az ő munkásságával foglalkozzunk.

1941-ben született Budapesten. A képzőművészeti gimnázium elvégzése után a Főiskola növendéke lesz. Az 1959-től 1966-ig tartó főiskolai képzés idején Hincz Gyula és Ék Sándor voltak mesterei.

Két évvel a főiskola elvégzése után már a XI. Országos Képzőművészeti kiállításon szerepel. Ekkor állítják ki többek között Stettner Béla sodró erejű 1919-es monotypiait és Gross Arnold „Kék álmok városá”-t. Vagyóczky két rézkarccal szerepel. Az egyik József Attila: Anyám c. verséhez készített illusztrációja, a másik 27 x 32 cm-es önarcképe. A sokszorosítható grafika ettől kezdve „anyanyelve” lesz, bár a Főiskolán festőnek indult.

Egymás után aratja a sikereket hazai és külföldi kiállításokon. 1972-ben két kisméretű rézkarcával a krakkói nemzetközi grafikai biennálé igen tekintélyes IV. díját nyeri el. Ugyanebben az évben öt alkotásával képviseli hazánkat Firenzében a Palazzó Strozziiban megrendezett III. Grafikai Biennálén. Itt megnyeri Firenze város aranyérmét. (Pontosan harminc évvel előbb, ugyanebben a palotában nyerte el önarcképével a fiatal Nagy Gyula a város festészeti nagydíját.)

A hetvenes évek elején Európában legalább hét városban rendeztek rendszeresen grafikai biennálékat, ahogyan azt a MŰVÉSZET 1973. júliusi számában olvashatjuk. Az ezeken díjazott művészek bekerültek a „Díjnyertesek Klubjába” s ez a tény alkotásaik múzeumi megőrzését és további nemzetközi szemléken való részvétel lehetőségét biztosítja. A fiatal Vagyóczky az első három magyar művész egyike volt, aki ezt a megtisztelő klubtagságot elnyerte. Erről beszélve szerényen jegyzi meg, hogy „nem-utazó” embernek tartja magát. Ő ezt a külföldi kiállításokon résztvevő műveinek felkeresésével kapcsolatban említi, de megismerhetjük belőle jellemének egyik alapvető vonását is. Nem szeret „nyüzsögni”, távol áll tőle a manapság nagyon szalonképessé vált önreklámozás. Szívesebben beszél kollégáinak eredményeiről, mint saját magáról. Hogy szerénysége ellenére

ma országszerte ismert, megbecsült alkotóművész, azt elsősorban egyedülálló művészi talentumának és a grafika minden ágára kiterjedő, igen alapos szaktudásának köszönheti. Vagyóczy Károly nyomdász-családból származik, ezért – elbeszélése szerint – amikor fiatal grafikusként az életbe való beilleszkedés módját kereste, messze elkerülte a nyomdákat! 1970-ben a Főiskola akkori tanszékvezetője, Raszler Károly hívta fel a figyelmét arra, hogy a Pénzjegynyomda művészeti igazgatója, Nagy Zoltán*, fiatal munkatársat keres. Jelentkezett ennél a tekintélyes nyomdavállalatnál és számos bel- és külföldi kiállítási sikerrel a tarsolyában vállalta az igen alapos, nem kis nehézséggel járó tanulói időt. Ugyanis itt a művész alkotása speciális ipari tevékenységekhez kapcsolódik, melyeket neki is alaposan ismernie kell. A sikeres „felszabadulás” után előbb Nagy Zoltán helyettese, majd nyugdíjba vonulása után utóda lett. Így a 41 éves Vagyóczy Károly az ország egyik legjelentősebb grafikai intézményének művészeti vezetője, ahol nemcsak a forint-bankjegyek nyomdai előállítására folyik, hanem itt készülnek a népgazdaság életében használatos „szigorú számadású” nyomtatványok, mint pl. kötvények, csekkek, elszámolási utalványok s a külkereskedelemben szükséges alkalmi grafikák is. Végül jelentős hányadát teszi ki a nyomda tevékenységének a művészi színvonaluk miatt világszerte kedvelt magyar bélyegek előállítása is.

A művész eddigi kiállításainak, valamint a csoportos kiállításokon való részvétel adatainak felsorolása egy oldalt tenne ki ebben a méltatásban. Ezért csupán a legutóbb Budapesten rendezett két egyéni kiállítását említjük meg. A korábbi 1978 szeptemberében a

*Munkásságáról lásd: Semsey Andor: NAGY ZOLTÁN. KISGRAFIKA 1977/1. szám, 10-13. oldalon.

Csók Galériában nyitotta meg *Bálványos Huba* grafikusművész. Ezen 23 darab rézkarca és vegyes-technikával készült grafikai lapja szerepelt, köztük a természetet egyszerűsített és az alkotóművész bravúros metszőtechnikáját egyaránt hirdető „Fatanulmány”. A másik kiállítást 1981 júniusában a Helikon Galéria rendezte s itt a grafikai lapok mellett bélyegterveinek tekintélyes sorozatát is láthatta a nagyközönség.

Nehéz dolga lesz annak a kutatónak, aki egyszer majd a művész életművét, alkotásainak jegyzékét akarja összeállítani. Műveiről ugyanis ilyen feljegyzést nem vezet. Hogy az olvasó számára tevékenységéről képet adjunk, akotásait nagyjából két főcsoportra oszthatjuk. Ezek egyike a szabad grafikai lapoknak mintegy félszázra terjedő sorozata, ahol rézkarc, rézmetszet és akvatinta technikával, valamint ezek igen szellemes, de rendkívül munkaigényes kombinációival fejezi ki mondanivalóit. Ebbe a csoportba tartoznak említett 1978-as kiállításának darabjai is, melyek mérete egy oldalon sem haladja meg a 30 cm-t. Nagyítóval, finom metszőszerszámmal, igen nagy művészi koncentrációval, meglehetősen hosszú ideig készülnek ezek a lapok, hiszen a metszés, lefedés, maratás folyamata egy lapnál többször megismétlődik. A kész lemezről barna vagy egyéb színű réznyomó festék felhasználásával készülnek igen kis példányszámban a levonatok. Alkotásainak munkaigényességéről beszélgetve ellenpéldaként azok a szerencsés művészkollégák jutnak eszünkbe, akik néhány nap alatt összefestenek vagy rajzolnak egy-egy mapára való kiállítási anyagot, akvarellek, rajzok 20–30 darabos sorozatát. Neki ennyi alkotáshoz legalább tíz évre van szüksége!

Emblématervek

Alkotásainak másik csoportjába tartoznak az alkalmazott grafikák, ezek között első helyen állnak a bélyegtervek. Több, mint egy évtizede szerepel neve a magyar bélyegtervezető művészek tekintélyes sorában, *Légrády Sándor*, *Kékési László*, *Vertel József* társaságában. Első bélyegét 1971-ben adta ki a Magyar Posta Győr város fennállásának 700. évfordulójára. Azóta mintegy 30 bélyeg viseli akotói nevét. Bélyegterveit szűkszavú tárgyilagosság, a lényeg jó képi megragadása jellemzi. Főképpen portrék szerepelnek ezeken s az ábrázolt személyiség arcképi hűsége a bélyeg esztétikus megjelenésével párosul. Nemrég készített Dimitrov-emlékbélyegét Bulgáriában aranyéremmel jutalmazták.

Jelenleg készül Kodály-blokkja ugyancsak megérdemelt sikerre számíthat.

Ex librist eddig mintegy 6–8 darabot készített, barátainak felkérésére, a már ismertett metszőtechnikával. Itt jegyezzük meg, hogy a 78-as kiállításán szereplő 8 x 8 cm-es „Ex libris dr Tulp” a Rembrandtra való megemlékezés igen szellemes módja volt.

Munkahelyén, a Pénzjegynyomdában nagy számmal jelentkeznek alkalmazott grafikai feladatok. Kezdődik a sor a vállalati emblématervekkel — ezekből néhányat bemutatunk — és folytatódik a különböző alkalmazásokra készülő, meghatározott feladatra rendelt grafikai alkotásokkal. (Ilyen pl. egy díszes kivitelű bankkötvény, vagy a vállalat újévi üdvözlőkártyája, mely a világ legtávolabbi országaiba is eljut.) Ezekhez előszeretettel metszi lemezre a főváros jellegzetes táji részleteit, műemlékeinket, a budai legendás szoborlelet darabjait. Ezek önálló kompozíciók is lehetnek, így átnyúlnak alkotásai elsőként említett csoportjába, de gyakran részévé válnak a megvalósított alkalmazott grafika kompozíciójának. Ilyenirányú tevékenységének és egész életművének elismerését jelentette az Ipari Miniszter által neki odaitélt Tótfalusi Kis Miklós-díj.

A cikkel közölt illusztrációkban megkíséreljük munkásságának néhány jellemző alkotását bemutatni, bár tudjuk, hogy lapunk előállítási technikája nem képes visszaadni a karcos vonal- és tónusbeli finomságait. Ezt a hiányosságot enyhíti majd a lappéldányokhoz mellékelt, beragasztható eredeti grafika, mely a művész áldozatkészségéből így valamennyi előfizetőnk tulajdonába kerül.

Napjainkban a kiállítási termekben egyre többször találkozunk minden értelmet és szakmai tudást nélkülöző firkálmányokkal, papírhulladékból, „talált tárgyakból” összeeszkábált „műalkotásokkal”. És bizony még műtörténész is akad, aki megideologizálja ezeket, azok feszültségéről és kifejező erejéről beszélve. Vagyóczy Károly nem kívánja sokkolni közönségét alkotásaiban. Inkább szintézist és harmóniát teremt ezekben a nagymúltú grafikai alkotásmód korszerű alkalmazása és a ma emberéhez szóló, korunk szellemiségét tükröző, humánus mondanivaló között.

Dr. Soós Imre

jóvoltából. Átala küldtem ki Dániába Klaus Rödelnek egy ex libris munkámat, ami katalógusba is került. Valószínű innen ismertek meg a különböző ex libris-szervezetek vezetői és gyűjtői. Így kaphattam meghívást 1981-ben a Mönchengladbachban rendezett ex libris-pályázatra és kiállításra Paul G. Beckertől, a német ex libris-egyesület (D.E.G.) elnökétől. A megadott témát feldolgozva a rézmetszet-kategóriában II. díjat nyertem. A pályázat után számos gyűjtő keresett fel levelével és ex libris készítésre való megbízásával.

Itthon az eddigi tanulóéveim alatt sok kiállításon vettem részt. Jelenleg a Főiskolát festő-szakon folytatom, de a grafikát a festészettől elválasztani nem tudom, ezért fakultatív módon folytatom, hiszen ugyanarról van szó mindkét műfajban: „Képet csinálni”. A grafikában a szürke, fekete, fehér tónus hozza létre a teret, a képet, a festészetben a tónus mellett színről is szó van. Ha én képet tudok létrehozni, legyen az 10x 5 centiméter, vagy 400 x 600 centiméter, megérdemlem, hogy tovább dolgozhassam ebben a szakmában.

Müller Árpád

DAFINEL DUINEA

A pécsi országos kisgrafikai találkozóra jelentkezők névsorában örömmel olvashattuk a magyar gyűjtők körében is ismert román grafikusművész, *DAFINEL DUINEA* nevét, közbejött akadályok miatt azonban nem tudott körünkben megjelenni. Az 1978-ban megjelent „Az ex libris művészei” c. F.I.S.A.E. sorozat IV. kötetében Corneliu Dima-Dragan írt róla s az ő írásának felhasználásával mutatjuk be olvasóinknak Dafinel Duineát.

Bailesti városában született 1921-ben. Tanárképzőt végzett, de a háború megviselte egészségét és nem gyakorolhatta hivatását. Sokoldalú művész, festéssel, grafikával és szobrászattal is foglalkozott, de a kisgrafikában találta meg a számára legmegfelelőbb kifejezési formát. Főleg linóleumba metszi exlibriseit, de fametszéssel is foglalkozik, sőt a

rézkarc területére is tett kirándulást. Témaköre igen változatos, szívesen fordul a mitológiához (Ikarus, Prometheus), a román folklórhoz és hazája szociális és történelmi témáihoz. 1978-ig mintegy 90 ex librist készített, hazai és külföldi gyűjtők számára (Azóta ez a szám jelentősen megnövekedett). De nemcsak művelője az ex librisnek, hanem lelkes gyűjtője is. Számos cseretársával folytatott levelezésének eredménye 7000 darabot meghaladó számú gyűjteménye (Dima-Dragan cikke óta bizonyára ez a szám is megnőtt). Uttörő szerepet vitt az ex libris-kiállítások szervezése terén (Petrosani, Deva, Hunedoara). Az ő kezdeményezése folytán alakult meg a craiovai kerületi könyvtár segítségével az első Könyvbarátok Ex libris Köre 1975-ben (Cerc de Bibliofilie si Ex-libris din Oltenia) és ma is ez a legaktívabb kör az országban. Külföldön Dafinel Duinea résztvett a portugáliai Ovar Museum kiállításain, hazánkban pedig Budapesten, Egerben és Debrecenben. Dima-Dragan adataihoz fűzzük még hozzá, hogy a portugál A Arte do Ex-libris c. folyóirat 1979. évi 2. számában Iosif Tellman és George Holobica írása foglalkozik Dafinel Duineával, közreadva alkotásjegyzékét is, amelynek első lapja 1972-ből származik. Reméljük, hogy az elkövetkező országos KBK találkozókön lesz majd alkalmunk Dafinel Duineát személyesen is megismerni.

S. A.

IMETS László fametszete X2

IMETS LÁSZLÓ EXLIBRISEI

Mint kezdő kisgrafikagyűjtő félelemmel vegyes szorongással küldtem el Csíkszeredába első levelemet Imets Lászlónak azzal a kéréssel, hogy készítsen a nevemre könyvjegyet. Amikor az igenlő válasz megérkezett, kissé meglepődtem, ugyanis visszautasításra számítottam — nem tudom, miért.

Aztán az első telefonbeszélgetés, majd a megismerkedés következett, és ezek során kiderült, hogy ez a nagyon szerény, halk szavú művész megszállottja a szépnak, az alkotó munka emberformáló erejébe vetett hittel használ ki minden szabad percet, hogy valami maradandót felmutasson. A reneszánsz kor embertípusaira emlékeztető sokoldalú: a lakásán őrzí maga készíttette gyönyörű fekete kerámiáit — mind egyedi darab! —, az impresszionizmus jegyében fogant akvarelljeit, amelyeknek pasztellszínei valami megfoghatatlan álomvilágot sejtetnek, a szépségüket funkcionalitásba rejtő faragott tárgyait, nagy- és kisgrafikáinak remekeit.

Minden darab a tökéletesség igényével készült!

Kisgrafikáin a keleties pompát sugárzó egzotikus témák gyakoriak. Szathmáry Sada könyvjegye japán gesát ábrázol, akinek alakját finom légiesség és líraiság lengi körül — mindez a fény-árnyék jók érzékkel kialakított arányából fakad. Dr. Kelemen Béla ex librisén is ott vibrál valami az ezeregyéjszakai csodák dús pompájából.

Szívesen idézi messze tájak és korok levegőjét. A Dr. Virágh Zoltán nevére alkotott, a Luganoi Nemzetközi Ex libris Kongresszus emlékét őrző lap középkori udvari énekese-
ket mutat be gótikus keretben — intím líraiság, kecsesség jellemzi az egész kompozíciót.
Sintén Dr. Virághnak készítette a spanyol bikaviadalokat „parafrázáló” könyvjegyet.
Életképei azonban arról árulkodnak, hogy művészetének gyökerei eltéphetetlenek a
Hargita aljától. Az itt élő székely ember hajdanvolt nehéz sorsát szinte naturalisztikusan
eleveníti fel Elekes Vencel ex librise. Az eke szarvába kapaszkodó paraszt egyetlen nagy,
majdnem animálissá torzult erőfeszítés — sivár keserőséggel mered maga elé, ám Imets
humanizmusa győzedelmeskedik még ezen a kietlenségen is: a kép bal sarkában elhelye-
zett virág a célbajutás és megbékélés lehetőségének jelképe. Ebből a világból vette
György Magdolna könyvjegyének a témáját is, de — a konkrét helyzetképtől elvonatkoz-
tatva — a keresztes hadjáratok fenyegető figyelmeztetését is megmetszette az Elekes
Vencel, furcsa madárijesztőt ábrázoló könyvjegyén — mindazoknak, akik előtt nem
szent a tiszta források világa. Ábel fejszecsapásai — Ex libris Turóczy Rozália — Tamási
Áron tanításait visszhangozva az önmagára talált székelység sorsát egyenetlik nagy-nagy
lendülettel.

A lendület talán a legjellemzőbb vonása Imets László munkáinak, aki a székely népi fa-
ragó bicskáját finomította olyan tökéletes metszőkéssé, amelynek nyomán minden vo-
nal ritmussá változik, pl. *Votják Maja*, *Sziklay Ákos*, *Sáray Katalin* ex librisei.

A romantikára emlékeztet engem ez a művészi látás: a fény-árnyék játékában a fény do-
minál — Ricci József —, a kéz virágot, álmodt óv gyöngéden, a fakopács fákat gyógyított —
ember az embert.

Turóczy Rozália (Sepsiszentgyörgy)

EXLIBRIS GYŰJTEMÉNYEK SZLOVÁKIÁBAN

A mai Szlovákia területén régebben csak magánszemélyek szenteltek figyelmet az ex librisek gyűjtésének. 1900 körül Ernestine COUDENHOVE-BREUNER-nek volt Zselizen (Zelézovce) heraldikus ex libris-gyűjteménye, századunk első felében pedig néhány ezer lapot kitevő európai gyűjteménye HERCZEG Géza földbirtokosnak Vágújhelyen (Nové Mesto N/V). Sajnos, mindkét gyűjtemény eladás folytán külföldre került.

1945 után igen megnövekedett az ex libriseket gyűjtő magánszemélyek száma, közülük Dr. Boris BÁLENT gyűjtötte össze a legnagyobb, szlovák művészekről származó 1800 lapot meghaladó gyűjteményt. Jelenleg Karol IZAKOVIČ (Bratislava) dicsekedhet Szlovákiaiban a legnagyobb ex libris gyűjteménnyel, amely több mint 23.700 lapot tartalmaz, az egész világból származó több mint 1800 művész alkotásait. Ennek a gyűjteménynek egy része, a szovjet anyag már 1981-től a Szlovák Nemzeti Könyvtárban kapott méltó elhelyezést (Matica Slovenská, Martin (Márton)). A többi ex libris is oda fog fokozatosan kerülni. Megemlítenéd még, hogy Dr. Kuhn Iván főorvos roznói (Roznava) gyűjteménye több mint 12 ezer lapot számlál. Kisebb gyűjteménye van még a Nyugatszlovákiai Múzeumnak Nagyszombatban (Trnava).

Jozef KUZMIK, a szlovákiai könyvkultúra kutató történésze a magángyűjteményekből kiválogatta a XVI. századtól a XIX. századig terjedő időben készült, Szlovákia területéhez kapcsolódó heraldikus és más régi ex libriseket, szám szerint 190-et, amelyek közül 130 eredeti és 60 másolat. Ez a gyűjtemény, amely majdnem fele része az eddig ismert régi szlovákiai vonatkozású ex libriseknek, képezi a Szlovák Nemzeti Könyvtár régi ex libris gyűjteményének alapját és Dr. Boris BÁLENT, Karol IZAKOVIC és H. RAD-VÁNYI gyűjteményéből származik.

Ezideig kereken 360 heraldikus ex libris adatait sikerült összegyűjteni, 252 tulajdonostól. Ezek közül 16 tulajdonos 20 lapja esik a XVI. és XVII. századra. A XVIII. századból a mai Szlovákia területéről 49 főúri és nemesi család 67 ex librisét és 29 családtagnak 33 ex librisét ismerjük. A XIX. századból 14 ilyen család 20 könyvjegyet, a családtagok pedig 34-et mondhattak magukénak.

Az esztergomi érsekeknek, akik a XVI. század első felétől Nagyszombatban (Trnava) majd Pozsonyban (Bratislava) székeltek, a nyitrai (Nitra), besztercebányai (Banská Bystrica), pozsonyi és zsepesi (Spis) prépostoknak 17 ex libriséről tudunk a XVIII. és XIX. században. Az esztergomi káptalanhoz tartozó kanonokok közül, kik a XVI. század első felétől szintén Nagyszombatban (Trnava) székeltek egészen 1820-ig, valamint a pozsonyi, nyitrai és zsepesi kanonokok közül 94-nek ismerjük 157 ex librisét a XIX. századig. Ex libriseiken nemesi címerüket láthatjuk egyházi jelvényeikkel kibővítve. Ezen kívül a múlt század végéig 18 intézménynek volt még 21 ex librise, valamint 33 magánszemélynek nemesi jelvények nélkül 36 lapja.

Természetesen a gondos, elmélyült és széleskörű kutatás a fenti számokat módosítani fogja.

J. K. adatai alapján összeállította és fordította Karol IZAKOVIČ (Bratislava)

1955 Igor Rumansky

ISMERETLEN RÉGI MAGYAR EX LIBRISEK A MATICA SLOVENSKÁ GYŰJTEMÉNYÉBEN

A Kisgrafika 1981/2–3. számában beszámoltam a legrégibb magyarországi ex librisrel kapcsolatos új adatokról, amelyeket a Matica Slovenská tudós kutatójától, J. Kuzmíktól tudtam meg. Az akkori pozsonyi látogatás a rendelkezésre álló idő rövidsége ellenére is igen gyümölcsöző volt. Sikerült több olyan régi magyar ex libris adatait megszerezni, amelyek eddig sem a szakirodalomban (Siklóssy: Az ex libris Magyarországon és külföldön (1913), Index . . . (1903, Esztergom), Arady és Nyireő kéziratos katalógusai stb.), sem közgyűjteményeinkben nem szerepelnek. Adataikat felvettem a régi magyar ex librisek készülő katalógusába, de talán nem lesz felesleges azokat a Kisgrafika olvasói előtt is ismertetni, a tulajdonosok betűrendjében.

★

1. **CSÁKY** grófi család. A Kisgrafika 1982/1. számában már bemutattuk a család szepesgörgői könyvtárának könyvjegyét. A Matica Slovenská gyűjteményében található ex libris a család velbachii könyvtára részére készült. A körrajzú lap felső szélén rovat van a jelzetszámnak, alatt pajzsból kivéve a családi címerkép: levágott süveges fő, lent pedig szalagon a szöveg: „Welbachii könyvtár”. A helyiséget egy múlt századi Szepes megyét ábrázoló térképen sikerült fellelni, kb. 3 km-re nyugatra található Szepesolaszitól. A Révai-lexikonban nem szerepel. Főúri ex libriseknél gyakori, hogy a család neve helyett annak címere szerepel és megjelöli a helyiséget, illetve kastélyt, ahol a könyvtárat őrzik.

2. **FORGÁCH MIKLÓS** gróf ex librise, amelyet *Zeller Sebestyén* pozsonyi rézmetsző (1735–77 között működött) készített, a legszebb 18. századi magyar könyvjegyek közé tartozik. Reprodukcióját közli Siklóssy i.m. 16. lapján; e példányon, amelynek holléte ismeretlen, olvasható egy 1773-ból származó és Ivánka Imrére vonatkozó kéziratos feljegyzés. Magyar közgyűjteményben nincs meg ez a rézmetszet, de megvan a szerző gyűjteményében. A Matica Slovenská őrzi egy változatát is, amelyen csak a kartusba foglalt címer látható, a tulajdonos neve és a címertartó allegorikus alakok nélkül. Ezt a kisebb változatot nem feltétlenül Zeller Sebestyén metszette, hiszen tudjuk, hogy több segíddel dolgozott. (L. Pataky Dénes: A magyar rézmetszés története, Budapest, 1951. Az ex libriseket nem említi, bár a nagyobbik jelezve van: Sebestyén Zeller sc. Poson.) Feltehetően szükség volt a díszes könyvjegyen kívül egy egyszerűbb, név nélküli változatra, hogy a család más tagjai is használhassák.

3. **KLUCH JÓZSEF** (1748–1826) későbbi nyitrai püspök 1786-ban lett esztergomi kanonok, ex librise ez után az idő után készülhetett. Családi címerét ábrázolja rendjellel, de egyházi jelvények nélkül, latin szöveggel. Ez, valamint a következő 4., 5., 8., 9. és 10. számúak egy nagyon népszerű hazai típust képviselnek. Az ovális formátumú ex librisek nemcsak a könyvek megjelölésére szolgáltak, hanem egy nagyszombati kiadású nagyméretű naptárlap oldalain levő üresen hagyott ovális mezőkbe ragasztva jelezték, hogy kik tartoznak a káptalanhoz. Részletesen beszélt erről Boris BÁLENT a bledi nemzetközi ex libris kongresszuson (1974) megtartott előadássorozatban. Kár, hogy ezeknek az előadásoknak a szövege — a tervekől eltérően — nem került kiadásra. A pozsonyi előadó kézirata megvan a szerző gyűjteményében.

Ismeretlen rézmetsző exlibrise Kollár István részére

XIX. század eleje (másolat)

4. **KOLLÁR ISTVÁN** esztergomi kanonok, a nagyszombati szeminárium fiatalabb klerikusainak rektora címeres, egyházi jelvényekkel ellátott ex librisének háromsoros szövege egy olyan címet tartalmaz, amely mellett meg kell állnunk: „ . . . Praepositus S. Michaelis Archangeli de Insula Leporum . . . ” vagyis a Nyulak-szigeti Szt. Mihály prépostság prépostja. A Margitsziget „Nyulak szigete” néven már megjelenik árpádházi királyaink okleveleiben, a 14. század óta viseli Árpádházi Szent Margit nevét, de a régi név is gyakran visszatér, mint jelen esetben is. Dr. Beke Margit, az esztergomi Főegyházmegyei Könyvtár mb. igazgatójának szíves közlése szerint „a Margitszigeti Szt. Mihály prépostság elpusztult ugyan a török alatt, de a Liber Regius szerint 1687-ben már kiadták a címzetes prépostságot, a fenti könyvben 1915-ös bejegyzés az utolsó”. Ennek a premontrei prépostságnak alapfalait 1923-ban ásták ki és 1932-ben Lux Kálmán rekonstruálta a szerény méretű kápolnát olyan állapotba, ahogy az ma is látható. Napjainkban a préposti cím továbbéléséről értesülhettünk: 1982. szeptember 27-én iktatták be a „nyulak-szigeti Szent Mihályról nevezett premontrei prépostság” c. prépostjává az Egyesült Államokban élő Gábor Asztrik premontrei kanonok, ny. egyetemi tanárt, akinek ex libriséről az Exlibris Français egy cikke kapcsán legutóbbi számunk lapszemléjében írtunk.

5. **KRATOCHWILA MIHÁLY** esztergomi kanonok ex librise is a fenti típusúhoz tartozik; a 19. század elején készült rézmetszeten a család egyházi jelvényekkel bővített címerét láthatjuk 3 soros szöveggel.

6. **MÁRIÁSSY FERENC** könyvtárának kőrajzú, szöveges ex librise a 19. század második feléből több hazai gyűjteményünkben megtalálható, de csak a Matica Slovenská gyűjteményében láttam annak két, szöveg nélküli változatát, az egyik ötágú koronával ellátott kerekalpú pajzsban, a másikon korona nélküli csücsköstalpú pajzsban a családi címer: virágok között páncélos, buzogányos férfialak.

7. **PÁLFFY II. LIPÓT** gróf allegorikus alakokkal és tárgyakkal övezett szép barokk címeres ex librisét is Zeller Sebestyén metszette (Pataky i.m. ezt sem említi). A címer azonos a közös eredetű Bakócz illetve Erdődy családokéval: hármashalmon kerékből kinövő szarvas. Magyarországi közgyűjteményben nem lelhető fel sem a Zeller nevével jelzett változat, sem annak hajszálpontos utánmetszése (jelzés nélkül), ez utóbbinál a betűk dőlése egyenletesebb. Szerző gyűjteményében mindkét változat megvan, lengyelországi gyűjtőktől szerezte; lehet, hogy Magyarországon is még több példánya lappang.

8. **STRAJTER JÓZSEF** ex librise is ovális, a családi címert (buzogányt tartó páncélos kar) egyházi jelvények és háromsoros szöveg kísérik. Címei között olvashatjuk, hogy a „ . . . praep. de Rew prope Budam . . . ” titulus is megillette. Dr. Beke Margit szerint annak a Rév-nek pontos helyét, amelynek Strajter címzetes prépostja volt, nem tudjuk; ennek közelében adták Szent Gellértet vértanuhalálra.

9. **TOMPA LÁSZLÓ** kanonok ex librise ovális vonalkeretbe van foglalva. A rendjellel díszített családi címer: búzakévérd kardot tartó madár. 1800 körül készülhetett.

10. **VÁNCsAY JÁNOS** esztergomi kanonok, a királyi tábla prelátusa „Abbas S. Andrae prope Visegrád” címe is magyarázatot kíván. Ugyancsak Dr. Beke Margittól kaptam a következő tájékoztatást Váncsay Jánosról: „Kollányi: Esztergomi kanonok című 403. oldalán olvasható: Birta a Szt. Andrásról nevezett visegrádi apátságot. . . . Visegrád mellett egy bencéskolostor volt, amiről kapta az apáti címet.” A griffes családi címert egyházi jelvények és redjel veszik körül. Érdekesége a Matica Slovenská példányának, hogy a már említett nagyszombati naptárlapra volt ragasztva és abból vágták ki a keretet képező babérkoszorúval együtt. A 18. század végére datálható.

11. **ZICHY TERÉZ** grófnő sz. Pálffy grófnő francia szövegű 9 ágú koronával díszített könyvjegyén 2 egymás felé dőlő pajzsban a két család címerét látjuk. A szöveg kurzív betűs és a 18. század végén készülhetett. Ez a kis összeállítás nem tart igényt a teljességre, hiszen a rendelkezésre álló idő kevés volt a Matica Slovenská gyűjteményének alapos áttanulmányozására, de a közöltek is tanúsíthatják a régi ex librisek kutatásának kultúrtörténeti jelentőségét és azt a fontos szerepet, amit a hazai és külföldi kulturális intézmények segítőkészsége játszik. Befejezésül még csak annyit, hogy az 1982. évi esztergomi sematizmus szerint nemcsak a nyulakszigeti, hanem a budai Révi-i préposti, illetve a visegrádi apáti cím is tovább él.

Semsey Andor

SZILÁGYI Imre
linómetszete X3

SZIGETI ISTVÁN
NUMIZMATIKUS EMLÉKÉRE
1906-1981

M. Kiss

KÖNIG Róbert fametszet X2 (Oxfordi mappánk lapjaiból)

JÓZEF SZUSZKIEWICZ HALÁLÁRA

INZ. NORBERTA
LIPPÓCZY

Több mint két évtizede ismertük meg Józef Szuszkiewicz nevét ex librisein keresztül, majd az 1964. évi krakkói nemzetközi kongresszuson személyesen is találkozhattunk vele. A kongresszust követő tarnóvi kirándulásunkon egyike volt a „házigazdának”. Tarnów, ez a kedves kisváros különleges helyet foglal el minden magyar szívében, hiszen itt született Bem apó, itt őrzik Törökországból hazahozott hamvait és nagy tisztelet övezi a hős tábornok utolsó magyar hadsegédének, Petőfi Sándornak emlékét is. Szuszkiewicz „Jóska”, ahogyan magyar barátai nevezik, többször járt nálunk, Balatonfüreden ki is állította femetszetű képgrafikáit és nemzetközi kisgrafika-kiállításainkon mindig szerepeltek ex librisei. A közeljövőre tervezte újabb magyarországi látogatását, de erre már nem adott neki a sors lehetőséget . . . A Könyvtáros c. folyóirat augusztusi számában jelent meg e sorok írójának róla szóló cikke, amelynek megjelenése sajnálatos módon pár hónap híján két évig húzódott. Éppen aznap, amikor a művésznek szánt folyóiratpéldányokat megszereztem és postára akartam adni, kaptam meg Lippóczy Norbertünk szeptember 23-án kelt levelét a szomorú hírről:” . . . ma búcsúzunk Szuszkiewicz Jóskától. Hirtelen, szívszélhűdésben halt el és hagyott itt mindnyájunkat, szeretett, mindig jókedvű Jóskánk. Halála előtt két nappal volt nálunk látogatóban, tervezgette újabb spanyolországi útját, itteni újabb kiállításait, új ex libriseket, másnap még elmentünk együttesen Debnóba egy barokkmusika koncertre. Következő nap este 6-kor esett össze otthon, és dacára az azonnali orvosi segítségnek, már menthetetlen volt.”

JÓZEF MARIAN SZUSZKIEWICZ 1912. február 3-án született Lwowban. Művészeti tanulmányait Varsóban végezte, ahol a Képzőművészeti Akadémián Tadeusz Pruszkowski volt a festészetben a mestere. A fametsző vésővel is hamar barátságot kötött, hiszen a mai fametszőművészet egyik fellelegvára Lengyelország, ahol a fametszetnek népi hagyományai vannak, amelyeket Wladyslaw Skocylas emelt a legmagasabb művészeti rangra. A képgrafikák mellett szót kapott az ex librisek hosszú sora is. Az első 1942-ben készült és ha kisebb-nagyobb kihagyásokkal is, egyre növekedett könyvjegyeinek alko-

tásjegyzéke. A koraiak közé tartozik Lippóczy Norbert egyik első — és máig is egyik kedvenc — ex librise, amely utal tulajdonosa szerteágazó gyűjtőtevékenységének két fő-kuszára, a szőlős-boros témára és az üveghátlapfestésre (Hinterglasmalerei). Szuszkiewicz ex libriseit jellemzi az anyagszerűség és a szűkszavúság: kevés szó sokat mondani. Nagy változatosságot találhatunk a témaválasztásban. Aktok, stilizált figurák, jelenetek, heraldikus és egyéb kompozíciók tesznek tanúságot ötletgazdagságáról. Ex libriseinek száma ez év tavaszán már meghaladta a 180-at. Gyakoriak a színpadi jelenetek, ezekhez szorosabb szálak fűzték: tagja volt egy amatőr színjátszó körnek is. A háború befejezése után költözött Tarnówba, itt hamar bekapcsolódott az újjáéledő művészeti élet szervezésébe. Részt vett a művészeti iskola alapjainak lerakásában, ez ma állami képzőművészeti líceum néven működik, tizenhárom évig vezetője volt az iskolának és 27 évig tanította a rajzot és a festészetet.

Festményei és grafikai 45 egyéni kiállításon szerepeltek, meghívták a malborki biennáléra is. Művészeti tevékenységéért számos állami és művészeti kitüntetést kapott.

Józef Szuszkiewicz magyarországi kapcsolatairól sok szó esett, de a legértékesebb dokumentum a Budapesti Nemzetközi Ex libris Kongresszus tiszteletére 100 példányban kiadott mappája, lengyel és magyar címmel: „Szuszkiewicz Józef magyar barátai részére metszett ex librisei”. A bevezető szöveget Lippóczy Norbert írta és ez is két nyelven van közölve. (Ismertette Galambos F. a Kisgrafika 72/3. számában) A mappa 13 lapja magyar gyűjtők, művészek és családtagjaik részére készült. Ha majd azok is eltávoznak az élők sorából, akik személyesen is megismerhették és megszerették Szuszkiewicz „Jóskát”, ez a mappa és a többi magyar vonatkozású grafikája az utókor számára is tanúságot tesz a művész magyarbarátságáról.

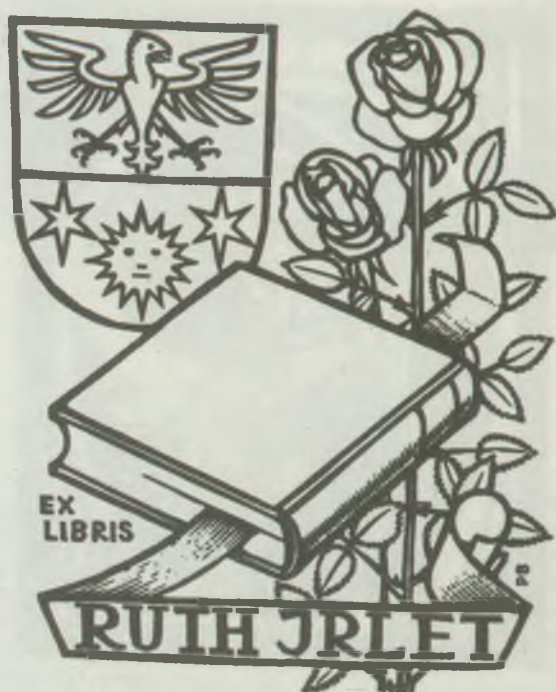
Elhunyt 1982. szeptember 23-án. Gyászolják felesége és Teresa leánya, maga is tehetséges grafikusművész, valamint lengyel és magyar barátai.

S. A.

"FDY E."

Laci Márta

GYŰJTŐK FÓRUMA

BESZÉLGETÉS RUTH IRLET-TEL

RUTH IRLET nevét jól ismerik a hazai ex libris és kisgrafika gyűjtők. Nagyon sokan ismerik őt személyesen, mert több alkalommal járt Magyarországon, többen pedig kitűnő csere-partnerként ismerték meg. Több mint egy évtizeden át ő volt a Svájci Ex Libris Club (SELC) titkára. A következő néhány kérdésre adott feleletével egyéni gyűjtő munkája és a SELC élete lesz ismertebbé előttünk.

Hogyan és mikor került kapcsolatba a grafika gyűjtéssel és azon belül is az ex libris-gyűjtéssel?

Nagynéném gyűjtötte az ex librist és így már egész fiatalon kapcsolatba kerültem az ex libris gyűjtéssel. Ő adta át az ex libris gyűjtés örömét nekem.

Kik voltak azok a kiemelkedő gyűjtők, akik irányították és segítették gyűjtő munkáját? Kezdeti lépéseimben természetesen nagynéném támogatott és irányított. Későbbiekben pedig nagyon sok segítséget és támogatást kaptam Carlo Chiesa luganoi és Fr. Slattner bécsi gyűjtőktől.

Mondjon valamit gyűjteményéről. Kb. hány darabból áll?

Én az orvosi ex libriseket, jelentős személyiségek nevére készült lapokat gyűjtöm első-sorban. Mindenekelőtt az európai ex librist. Gyűjteményben kb. 3000 lap van.

Gyűjteményét milyen szisztéma szerint rendezi, csoportosítja?

A kiemelt témákon túl országonként és azon belül művészenként rendezem a gyűjteményemet. A lapok sorrendje pedig a tulajdonos nevének kezdőbetűje szerint van csoportosítva.

Mikor alakult a SELC, mikor lett tagja, majd titkára?

1968-ban Lugánóban alakult meg a SELC. Én kezdetben tagja lettem. 1969–1981-ig voltam a titkára.

Hány tagja van a SELC-nek, kik a tagjai? Az ifjabb generáció tagjai hogyan vesznek részt a Klub munkájában?

A SELC-nek kb. 80 tagja van, gyűjtők és művészek együttesen. Az ifjabb nezedék nagyon gyengén képviselteti magát.

Hogyan tartják a kapcsolatot tagjaikkal? Va-e rendszeres összejeövetel, milyen keretben folyik ott a munka: előadások, kiállítások, gyűjtő–művész találkozó stb.?

Tagjainkkal évenként egyszer találkozunk az évi gyűlésünkön, amelyhez mindig kapcsolódik kiállítás is. Egyébként tagjainkkal a kapcsolatot az évenként kétszer megjelenő lapunkkal tartjuk, és természetesen egyéni és baráti levelezésekkel, cserékkel.

Anatolij KALASNYIKOV fametszete X2

STETTNER Béla fametszete X1/2

A SELC hogyan veszi ki részét a svájci grafika történetének kutatásából?

A SELC nem foglalkozik a grafika történetének kutatásával és az ex libris történetének kutatásával sem. Csupán művészek alkotás jegyzékének az összeállítására vállalkozik, melyeket a lapunkban teszünk közzé. (A svájci ex libris történetét 1900-ig Wegmann Ágnes 1933-ban megjelent két kötetes művében feldolgozta, amely akkor több mint 8000 adatot tartalmazott – megjegyzés L.I.-tól)

Ismereteim szerint St. Gallen-ben és Bern-ben van nagyobb ex libris gyűjtemény közgyűjteményben. Hogyan látja az ex libris közgyűjteményi helyzetét, hogyan viszonyulnak a múzeumok és könyvtárak a grafika benjáminjaihoz?

Sajnos erre a a kérdésre nem tudok felelni, mert a közgyűjtemények grafikai részlegei nem egységes, központi szempont szerint dolgoznak.

A svájci ex libris jelenlegi helyzetét elemezze egy kicsit olvasóinknak.

Svájcban az ex librist alapjában véve kevesen ismerik. Mi gyakran bukkanunk olyan emberekre, akik egyáltalán nem tudják, hogy mi az ex libris. Ezért nehéz megállapítani azt, hogy egyáltalán van-e érdeklődés a művészetnek ez után az ága után. Így egyáltalán nem tudjuk felmérni sem, hogy milyen a jelenlegi helyzet.

Mit tanácsol a magyar gyűjtőknek, akik a svájci ex librist módszeresen akarják gyűjteni?

A magyar gyűjtők vegyék fel a kapcsolatot gyűjtőinkkel – pontos és megbízható gyűjtő és cserelistánk van – és pontosan meghatározott terv szerint cseréljék jó és az igényeknek megfelelő lapjaikat.

Mit vár a mai ex libris művészekről?

Véleményem szerint modernül fogalmazott, kifejező és minél jobb technikai kivitelben készülő lapok kellene ahhoz, hogy az ex libris hódítson és az emberek odafigyeljenek ezekre a parányi méretű műalkotásokra is.

Köszönöm a beszélgetést.

Bern, 1982. március 17.

Lenkey István

**GYŰJTŐK
FÓRUMA**

VALLOMÁS EX LIBRIS ÜGYBEN

Mindig élvezettel olvastam a Kisgrafika Barátok Köre Értesítőjében a gyakran ismétlődő címet, Hogyan lettem ex libris gyűjtő, de a szerző nevét sohasem helyettesítettem be a magaméval. Örömet leltam a Könyvtár, gyűjtőket vagy művészeket bemutató, sok szép könyvjeggyel gazdagított cikkeinek olvasán, de magamra ismét nem gondoltam. Talán azért, mert már diákkoromban is többet szerettem töprengeni, mint jelentkezni, szerepelni.

Nem kezdtem az ősgomollyal és nem akarok semmi újat mondani a műfajról. Megpróbálok vallani eddigi életem utolsó hét esztendejének a kisgrafikához kötődő, azzal teltett napjairól.

1973-ban készítette Biró István Géza első ex libriszemet, valódi funkciójának betöltésére, linóleumba metszve. Nagyon szerettem ezt a könyvjegyet és nem úttörő volta miatt. Könyvtáram nem egy kötetébe ma is be van beragasztva. Géza nemcsak mesterien kezelte a vésőt, de kísérő levelében meg is magyarázta, hogy mit kívánt kifejezni, szimbolizálni a grafika nyelvén. Sikerült neki. Azóta is azok a műalkotások ragadnak meg igazán, amelyek nem találókérdésként hatnak, hanem tudatosak, kiérlelték, művészi alázattal fogantattak, időtállóak és az önbecsülés mértékével készültek.

Akkor még nem voltam gyűjtő. Ismertem a mozgalom célját, értékeit, de csak a felszínen és a szépművészetek iránt kétségtelenül meglévő vonzódásom ellenére sem történt bennem önindukció.

Aztán szinte a népmesék szabályai szerint következett a folytatás: egy meleg júniusi napon feleségemet kísérttem el értségi találkozóra. A sors úgy hozta, hogy a banketten szemben ülő asztaltársam egy addig nem látott, kék szemű, szelíden mosolygó férfi legyen: Gábor Dénes. Beszélgetni kezdtünk, először udvariasan tartózkodva, nemskára már ingujjban, megfedkezve az ünnapi találkozóról és a vele összefüggő udvariassági kötelezettségeinkről is. Beszélgettünk mindenről, de elsősorban művészetről, grafikáról és természetesen ex librisről. Gyanútlanul haraptam rá a csalira. A nagy „mágus” később nevetve mesélte, hogy már akkor kinézte belőlem a „potenciális gyűjtőt”. Még abban az évben meglepett egy vaskos borítékkal, melynek tartalma 76 csodálatos ex libris volt: alapötletétel. Hát ennek nem lehetett ellenállni. De nem is akartam. Napokig vizsgáltam újra a kapott kisgrafikákat, kerestem (és felfedeztem!) bennük a mondanivalót, megéreztem a játékosságot vagy a belső feszültséget: „léprementem”, akkor jegyeztem el magam a csábos szépséggel, és azóta sem bántam meg. E frigy „fő tanúja” Gábor Dénes vigyázta kezdő lépéseimet, irányította utamat, nyeste vadhajtságaimat, és lett igaz barátom.

Az önálló tevékenység beindulásához csereanyag kellett. Amíg készültek első lapjaim Vecserka Zsolt, Paulovics László, Kósa Bálint, Karancsi Sándor vésői alatt, addig levelezést kezdtem a KBK akkori titkárával Réthy Istvánnal, akinek nagyon sokat köszönhetek gyűjtői énem formálódásában. Ő küldte el a KBK Értesítője I–II. kötetét, ahonnan Galambos Ferenc Egy és más az ex libris gyűjtésről című, több folytatásban közölt írása jelentette ábécéskönyvem. Majd tagja lettem a KBK-nak. Az első értesítő csere-listái, valamint a Réthy Istvántól kapott címek alkották első cserepartnereim névsorát. Csodálatos idők következtek. Gyámságtalanodó, cserét kezdeményező első küldeményeim sorjában jöttek a válaszok. Micsoda boldogság! Minden lapot külön megcsodáltam, megsimogattam, boncolgattam. Kerestem bennük a mondanivalót, az elképzelés és kifejezőmód harmóniáját. Akkor még minden lap értékes műalkotásnak tűnt. Éveknek kellett eltelnie ahhoz, hogy kialakuljon hozzáértésem, írthassam a gyomot, védjem a nemeset. Önfeladten vettem bele magam a szép szeretetbe, élvezetbe. Feleségemnek az a véleménye, hogy a férfiak örök gyerekek, soha szűnnek meg játszani. Aggodalmaskodva szemlélte az új hobbijt, az újabb gyűjtőszenvédélyt. Vajon meddig fog tartani? Anyósom praktikusan találta fején a szöveget, suttogva nyugtatta meg: „... hadd, kevesebb helyet foglalnak el, mint a festett bútorok”. Ez van.

Az első csalódások? Lapjaimat visszaküldte egy nyugati gyűjtő, mellékelve négy szignált Gaudaen ex librist. Bármennyire nagy volt a kísértés, annyira sértve éreztem magam, hogy postafordultával visszaküldtem bőkezű küldeményét. Gábor Dénes később megmagyarázta, hogy ez nem sértés. Az illető vagy nem gyűjt már, vagy küldeményem gyűjtési-érdeklődési körén kívül esik; vannak, akik csak bizonyos témakört gyűjtenek, másoknak „kiválasztott” művészek vannak. Megnyugtató válasz volt, azóta egyetlen kapott ex libris küldemény sem vált retourrá.

Aztán jöttek az első kísérő levelek, nem egy feladóval tartós, baráti levelező-viszonyba kerültem.

Mind tudatosabban gyűjtöttem, de a szenvedély mindennapi szükségletemmé vált. Vidéken élek, távol múzeumoktól, képtáraktól, rendszeres tárlatlátogatások gyönyörétől. A gyűjtemény átnézése, rendezése, rostálása — lazítás a szakmai munka feszültségének oldására: Gyermekkoromban a rádió hangja mellett olvastam, ma is zenét hallgatva szeretek „ex librisezni”. És ha ez napfényes, csendes erdővidéki nyári délutánnal társul, nincs annál szebb.

Később kedvenceim lettek. Sok kiváló művész remekbe készült alkotása közül választhatok.

Diskay Lenke színes fametszetei lenyűgöztek, archaikus kifejezőmódja hozzáért a legősibb fametszés anyagiségához. Minden ex librisze egy tudatos, átértett, kiérlelt munka. Váratlan halálával nagy veszteség érte az egyetemes ex libris művészetet, én pedig egy ragyogó barátot sirathatok.

A moszkvai Anatolij Kalasnyikov mintha fekete márványtömbökből vésné a fametszést meghazudtoló finomságú orgonásipoket, tökéletesre hangolva a hangszerek fejedelmét; a gyönyörű női testet, az űrrakétát vagy az építészeti elemeket.

A belga G. Gaudaen megfoghatatlan, utolérhetetlen ismeret- és kifejezőmód, páratlan képzelőerő és formagazdagság.

V. Jakubowski rézmetszetei senkiével sem hasonlíthatók össze. Engem a téli ablakok jégvirágainak mesés világára emlékeztetnek.

Deák Ferenc

DEÁK Ferenc rézkarca C3

VECSERKA Zsolt
fametszete X2

STETTNER Béla

és PAULOVICS László linómetszete X3

IMETS László linómetszete X3

Hazám grafikusai külön helyet foglalnak el valahol a szívem mélyén. Nem értékrend (most jön a bum-ráng), de a névsort csak nem lehet végtelenné tenni, pedig sok „képirót” tudok barátomnak, tisztelek vagy szeretek.

A hazai Olimposz csúcsára Deák Ferencet helyezem. Nem mindennapi „előadóművész”. Kezében a karcoló tű csak eszköz, hogy a mitológiától napjaink realizmusáig mindent felsőfokban öntsön elénk tehetőségének bőségszarujából.

Feszt Lászlót tartom a legvirtuózabbnak, a grafika Paganinijének. Ötletgazdagsága, ábrázolási polimorfizmusának végtelenje elkápráztat.

Bíró Iván Gézát szeretem a legjobban. Nemcsak mert földim, de mert nagy fekete foltjai, belső feszültségtől remegő alakjai, gondolatiságának „sorsformáló értelme” valahol visszhangoz bennem.

És ha „zsűrím” különdíját szabadna kiosztanom, akkor azt gondolkodás nélkül Cseh Gusztávnak ítélném oda. Hogy miért? Bizonyosságul, grafikai oeuvre-jéből csak Kányádit idéző ex librisét, csernátoni hófehér kapuit, Pantheonját hívom elő.

Folytatom a vallomást. Gyűjteményem legszebb lapja a litván A. A. Kmielauskasnak a vilniusi egyetemi könyvtár alapítása 400 éves jubileumára készített, vegyes technikájú, a freskóművészt, szobrászt, ötvöst összegezõ remekműve. A nevemre készült legkedvesebb lapom Kós Károlynak Olosz Lajos A leány és a halál c. versének illusztrációja. Elbűvölnek a kelet titkait, sajátos világát előhívó színes japán fametszetek, de legjobban a Baltikum szülte ex libriszek fognak meg.

Mi a kedvenc gyűjtési területem? Azt hiszem, nem mondok újat: az orvosi könyvjegyek. Erről részleteiben már szemérmertlenség vallani, de egyszer valamivel kirukkolok, és azt nem nevezzük majd vallomásnak.

Mi az, ami bosszant, ami fáj? Az ex libris művészet felhigult, elsatnyult. Egyrészt az álamatörök, dilettánsok és tehetségtelen pártfogoltak elburjánzása, másrészt a tehetségek, színvonalat, rangot adók kedvszegése a műfaj lebecsülése miatt. Nagy kár, mert utóbbiak elmaradnak hírnevük tartásától, előbbiek pedig elárasztják torzszülőtteikkel a csereforgalmat, megkérdőjelezik kiérdemelt nemzetközi jó hírnüket. Elkekerít az is, hogy a védő, karcoló tű mestereinek egy része csak a grafikára összpontosít, az írás, a betűk kilógnak

a kompozícióból, máskor pedig annyira híján vannak az esztétikumnak, hogy kódexmásolóink forgolód-
nak sirjaikban a könyvek függelékén ért eme gyalázat láttán. Kevés olyan grafikust tartok számon, mint a
marosvásárhelyi Vecserka Zsoltot, akinek betűi művesek, igényesek, szerves része az ex librisnek.

Valljak tovább? Még elárulom, hogy igen szerény körülmények között négy kiállítást rendeztem gyűjte-
ményemből. A hagyományos Erdővidéki Orvosi Napok „dekorálásaként” egyik alkalommal orvosi könyv-
jegyeimből nyújtottam ízellőt, Kósa Bálint ex libriszeinek ismertetésével párhuzamosan. Az alkoholárta-
lom mediko-szociális problémáinak szentelt szimpóziumon szőlős-boros témájú könyvjegyek és alkohol
ellenes kislakátok szemlélése szolgáltatta a kikapcsolódást. A tavaly a baróti Művelődési Házban, decem-
ber utolsó napjaiban a sepsiszentgyörgyi Megyei Könyvtár előcsarnokában állítottam ki PF-grafikáim (új-
évi kisgrafikai lapok) nemzetközi seregszemlét. Merészkedtem Kósa Bálint barátom és földim Furcsa ha-
lak című ex libris-mappájáról méltatást írni (Kósa Bálint szívárványai), mely a KBK értesítő 1979/3 számá-
ban jelent meg, egy eredeti fametszet melléklettel.

Ha megkérdeznének, hogy a műélvezeten kívül adott-e még valamint az ex libris? Erre már fennhangon vá-
laszoltam: adott ragyogó embereket barátokul, akiket legtöbbször saját bajában ismer meg az ember. Ko-
lozsvári klinikai ápolásom idején Gábor Déncsi mindennapi látogatóm, hírszerzőm, szellemi támaszom is
volt. Anélkül, hogy névsorolvasást tartanék, szívósen emlékezem azokra az új barátaimra, akik ismerkedés-
nek szánt látogatásukkor nem virággal, hanem ex libriszel kedveskedtek. Ha semmi egyébért, de azért ér-
demes volt ex libris gyűjtővé válni.

Befejezőként: mit szeretnék magamnak az elkövetkezőkben? Nem vagyok szerénytelen és egy szuszra vé-
gigmondom: a hazai ex libris művészet reneszánszát, sok igényes kiállítást, szervezett ex libris életet,
„gyomírtókkal” és „növényvédő szerekkel”. Szeretnék Barótnak egy képtárat, amelynek megalapozásá-
hoz ex libris donációval járulnék hozzá. És szeretném, ha legalább egyik fiam megérezné a családi staféta
szükségességét.

Demeter Jenő (Barót)

PEREY Zoltán fametszete X1 (Kongresszusi mappánk lapjaiból)

LÁTOGATÁS PEREI ZOLTÁN GRAFIKUSNÁL

Titkárunk Dr. Vida Klára igen jó ötlettel szervezte meg ez évi klubestjeinket. Minden hónapban más vezetőségi tag vállalta a program megszervezését és a házigazda szerepét. Június hónap háziasszonya, mindannyiunk kedves és népszerű „Szász Marája” különleges csemegét tartogatott számunkra.

— Lépjünk ki klubhelyiségünk „zord” falai közül — ahová eddig művészeink által apró grafikákra álmódva hordtuk össze egymás gyönyörűségére a természet szépségeit. Virágokat, fákat, műemlékeket. Hazánk és a nagyvilág szebbnél szebb tájait terftettük szét ex libriseinken klubhelyiségünk asztalaira.

— Kirándulunk — mondta Mara — s nem akárhová. Meglátogatjuk *Perei Zoltán* grafikusművészt. Találkozó június 10-én Óbudán a 18-as busz végállomásán. A különleges élmény előérzetével lázasan készültünk a találkozóra. Körünk vidéki csoportjai is elküldték képviselőikat. Mit tudhattunk eddig Perei Zoltánról? Mint grafikusművészről talán sokat. Ismerjük alkotásait, kiállításainak megnyitóin neves művészettörténészeink értékes méltatásait meghallgatva s sokak számára különlegesnek tűnő alkotások érthetőbbé váltak. Meleg szívvel és büszkén gratuláltunk neki, ha hazánk határain túlról újabb és újabb díjakat hozott haza elismeréseket szerevezve a magyar ex libris művészetnek. Perei Zoltán, az ember viszont csukott könyv volt számunkra. Gratulációinkat szinte szégyenkezve, szerény mosollyal fogadta. Láthatóan zavarta minden ünneplés. Összejöveteleinken szerényen leült valahol hátul. Ha mellé telepedtünk, hogy társalgásra birjuk — kérdéseinkre kedves, udvarias, tömör, szűkszavú válaszokat kaptunk.

S most itt haladunk fölfelé az Ürömhegyi úton Perei Zoltán házát keresve. A meredeken gyakran meg kell állnunk pihenni, közben azon tűnődöm, hogyan tudja leghétköznapiabb gondjait, napi bevásárlásait megoldani a mi kedves Zolibácsink erről a magaslatról? Nem fárasztó? A válasz már benne is van meg-megálló visszaforduló lépteinkben. Csodálatos a táj. Érdemes újra meg újra visszafordulni és gyönyörködni a panorámában. Nem is érzünk fáradságot, amikor megérkezünk a kapu elé.

Vidám zajos kis csapatunk a kapun belépve szinte elnémul néhány percre. A bennünket fogadó látvány lenyűgöző. Borsos Miklósék tihanyi kertje kelt bennem hasonló áhítatot, pedig a két kert csupán annyiban azonos, hogy mindkettő neves magyar képzőművész tulajdona.

Borsosék tudatosan megtervezett kertje, Ilona asszony csodálatos műalkotása.

Perei Zoltán kertjébe lépve Beethoven F-dúr románcá csendül fel bennem, s úgy érzem, hogy a hegedűszóló hangjának szárnyalása egygyé forr a védégeit szerényen mosolyogva váró művész, a mi kedves „Zoli bácsink” lényével. A csukott könyv kinyílt. A zárkózott természetű művész helyett beszélt az Őt körülölelő természet szépsége. Fák, díszcserjék, futórózsabokrok áthatolhatatlan sűrűsége egy cseppet sem tűnt gondozatlannak. A bennük elrejtőző kis ház lakójának számunkra különösnek tűnő szabadságvágyát tükrözik. Nőjenek a virágok, bokrok szabadon, ahogyan a természet megalkotta őket. Gazdájuk nem korlátozta egyéni szépségük kibontakozását metszőollójával, hogy szögletesre, vagy oválisra alakítsa őket.

A műterembe lépve egészen más harmónia fogad bennünket. A mennyezetig épített polcokon példás rendben sorakoznak a különböző nagyságú mappák, amelyekben a művész téma szerint tárolja grafikáit.

„Háziaszonyunk” Szász Mara irányításával pillanatok alatt előkerülő székek és asztalok teszik kényelmes társalgóvá a teraszt, s mi élvezve a kert tiszta egészséges levegőjét, kellemes hűsítő italok mellett nézegetjük Perei Zoltán grafikáit.

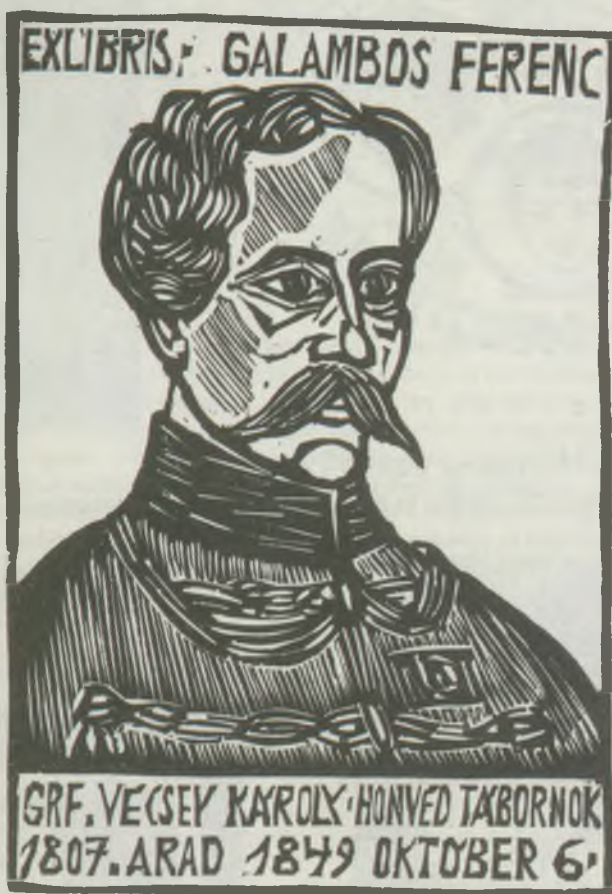
Dr. Soós Imre gyűjtőtársunk vállalta, hogy a művészt alkotásain keresztül számunkra eddig ismeretlen oldaláról is bemutatja.

Perei Zoltán nem remeteként él csodálatos kertjében visszavonultan a világtól, hanem fáradhatatlanul járja az országot, hogy metszeteiben megörökítse hazánk szépségeit. A „Magyar Kastélyok” sorozata arról tanuskodik, hogy Perei Zoltánt nemcsak a természet szépsége tartja fogva, hanem nyitott minden olyan szépség befogadására és megörökítésére, amelyet az alkotó ember hozott létre.

Mindannyiunk számára feledhetetlen élmény érzésével vettünk búcsút vendéglátónktól. Köszönjük a kirándulás megszervezését Szász Marának és Perei Zoltánnak, hogy szeretettel fogadott bennünket, s ezzel alkalmat adott arra, hogy művészetén kívül megismerhessük és megérthessük Őt is, a végtelenül kedves, szerény, szeretetreméltó embert.

Sz. Magyar Mária

**GYÜJTŐK
FÓRUMA**

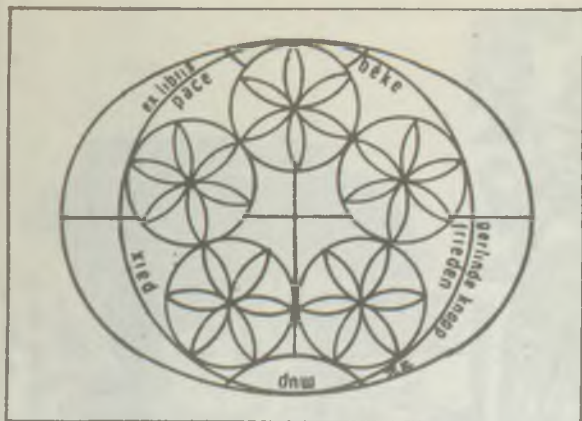

CSUTAK Levente, TORRÓ Vilmos,
KARANCSI Sándor és PALIKÓ Csaba Károly metszetei ill. rajzai.

Az 51. oldalon TREIER Erzsébet
és ILIESCU Satnciu Maria rajzai

EX LIBRIS KIÁLLÍTÁS BRASSÓBAN

Április 10-én a brassói nyomdászok klubjában ex libris kiállítás nyílt meg. A kisgrafika híveinek nem szegte kedvét az a tény, hogy immár a harmadik időpontban kellett megálapodniuk: részint objektív okok, részint közöny, meg nem értés miatt tolódott ki az időpont mostanáig. Ez annál inkább feltűnő, mert — ahogy Anca Pop műkritikus is hangsúlyozta — a brassóiaknak ez az ötödik ex libris „bemutatójuk”, tehát lassan hagyománnyá és ennél fogva igénygyé is kezd válni a nyomda életében.

A békeharc égisse alatt mutatkoztak be ismét a kisgrafika művelői — tematikája szerint így zártkörűnek tekinthetjük ezt a kiállítást: a békevágy, a pusztító szándék elleni tiltakozás, az élet szépségeinek, értékeinek tisztelete és szeretete — tehát a művészek humanista állásfoglalása jellemzi a több mint 200 darab kiállított ex librist, alkalmi kisgrafikát.

A legtöbb lapon a béke örökérvényű szimbólumának, a galambnak a halállal, a neutronbombával való szembenállását láthatjuk, az egyhangúságot azonban a technikai megoldások változatossága, az ötletek sokfélesége zárja ki.

A résztvevők közül elsőként kell megemlítenünk az I. díjas *Plugor Sándort*, aki megyénket képviselte finom vonalú, lágy líraiságot sugárzó szép lapjaival. A II. helyezett *Iliescu Stanciu Maria* Caraeal-i művész, a III. a brassói *Treier Erzsébet*.

Díjat kapott még Csutak Levente, Tellman József, Karancsi Sándor, Radu Gheorghe, Dobriceanu Elena, Beuleanu Adrian, Daradics Zoltán és a szebeni 10. számú általános iskola pionírja, Hubner Ursula is.

Kovácsna megyéből még Kósa Bálint, Torró Vilmos és Torró Editke lapjait láthatjuk, akik ezúttal is tiszta, őszinte formában fogalmazták meg mondanivalójukat.

Különösen szép munkákkal vesz részt a kiállításon a Gyergyószentmiklóson élő Karancsi Sándor — színes, lírai fogantatású rézkarcain az életöröm vibrálása erősíti Plugor Sándornak azt a meggyőződését, hogy a karján kisdedit tartó anya nem kívánhat háborút.

Ezalkalommal a szép pedagógusi tartásra is láthatunk példát: Dobolyi István ex libris gyűjtőként és tanárként oltja a brassói 15-ös számú általános iskola tanulóiba a szép igényét, de nem áll egyedül: tanítványainak munkái mellett megtaláljuk a szebeni és Sinandrei-beli kisiskolások békelapjait is.

Róth Attila István kitűnő szervező készségét dícséri a gazdag anyag begyűjtése, a grafikusok mozgósítása — az egész kiállítás színvonala. Kár, hogy nem sikerült nagyobb érdeklődést ébreszteni a brassói közönségben eziránt a szép rendezvény iránt — reméljük, az elkövetkezendő napokban több látogatója lesz, mint a megnyitón.

Turóczy Rozália (Sepsiszentgyörgy)

M. Oriol DIVI fametszete X2

G. TAG klisényomata P1/2

R. LEWANDOWSKI linómetszete X3

SZŐLŐ ÉS BOR AZ EXLIBRISEKEN

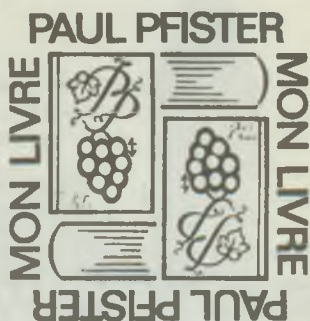
Jó időpontban rendezte meg a Mezőgazdasági Múzeum 1982. október 15-én megnyílt kiállítását. Ekkorra már országszerte megérett a szőlő és javában folyt a szüret. A prések-ből kicsurgó zamatos must ebben az évben rekord-mennyiségű, jó bortermést ígért. Az ősz hangulata és a szüret ízei igen kedvező alkalmat kínáltak a szőlős és boros ex librisek bemutatására. Mielőtt azonban a kiállításról beszámolnánk, fel kell eleveníteni a múzeum ex libris-gyűjteményének történetét.

A lengyelországi Tarnów városban élő Lippóczy Norbert agrármérnök 1969-ben Mezőgazdasági Múzeumunknak ajándékozta mintegy 800 darabból álló szőlős-boros témájú ex libris-gyűjteményét. A donátor Magyarországon született, családja két évszázadon keresztül foglalkozott Tokajhegylaján a szőlőműveléssel, így a gyűjtemény témájához őt apáról-fiúra szálló hagyomány kötötte.

A Mezőgazdasági Múzeum 1970. novemberében kiállításon mutatta be ezt az egyedülálló anyagot, melyet az ekkor hazánkban rendezett 13. Nemzetközi Kisgrafikai Kongresszus résztvevői is megcsodálhattak. A kiállítás szép kiviteli katalógusa 781 művet sorolt fel.

Lippóczy Norbert a kiállítás után is folytatta a gyűjtést és hamarosan újabb adományokkal gazdagította a múzeumot. 1972-ben, a Budapesten rendezett bor-világverseny alkalmából megnyílt szőlős-boros kisgrafikai kiállítás katalógusa már 1505 művet tartalmaz.

KIÁLLÍTÁS

Ilyen előzmények után került sor az 1982. évi kiállításra. A múzeum pompásan felújított egyik barokk körcsarnokában állították ki a Lippóczy-gyűjteményből a legtöbb időben kapott kisgrafikák legszebb darabjait. A kéziratos katalógus 19 magyar és 106 külföldi művész mintegy 500 alkotását sorolja fel. Elsősorban azok a művészek szerepeltek itt, akiknek munkásságában a szőlős-boros téma gyakrabban előfordul. A legtöbb ex librisrel és alkalmi grafikával, számszerint 18 darabbal, *FERY ANTAL*T tünteti fel ez a katalógus. Az osztrák *KISLINGER* 16 darabos gyűjteménye követi öt nagyságrendben. 12-12 lappal szerepel a belga *GAUDAEN* és a szovjet-lett *UPITIS*. 11 mű került kiállításra a lengyel *JAKUBOWSKI* és *KOROLKO* munkásságából.

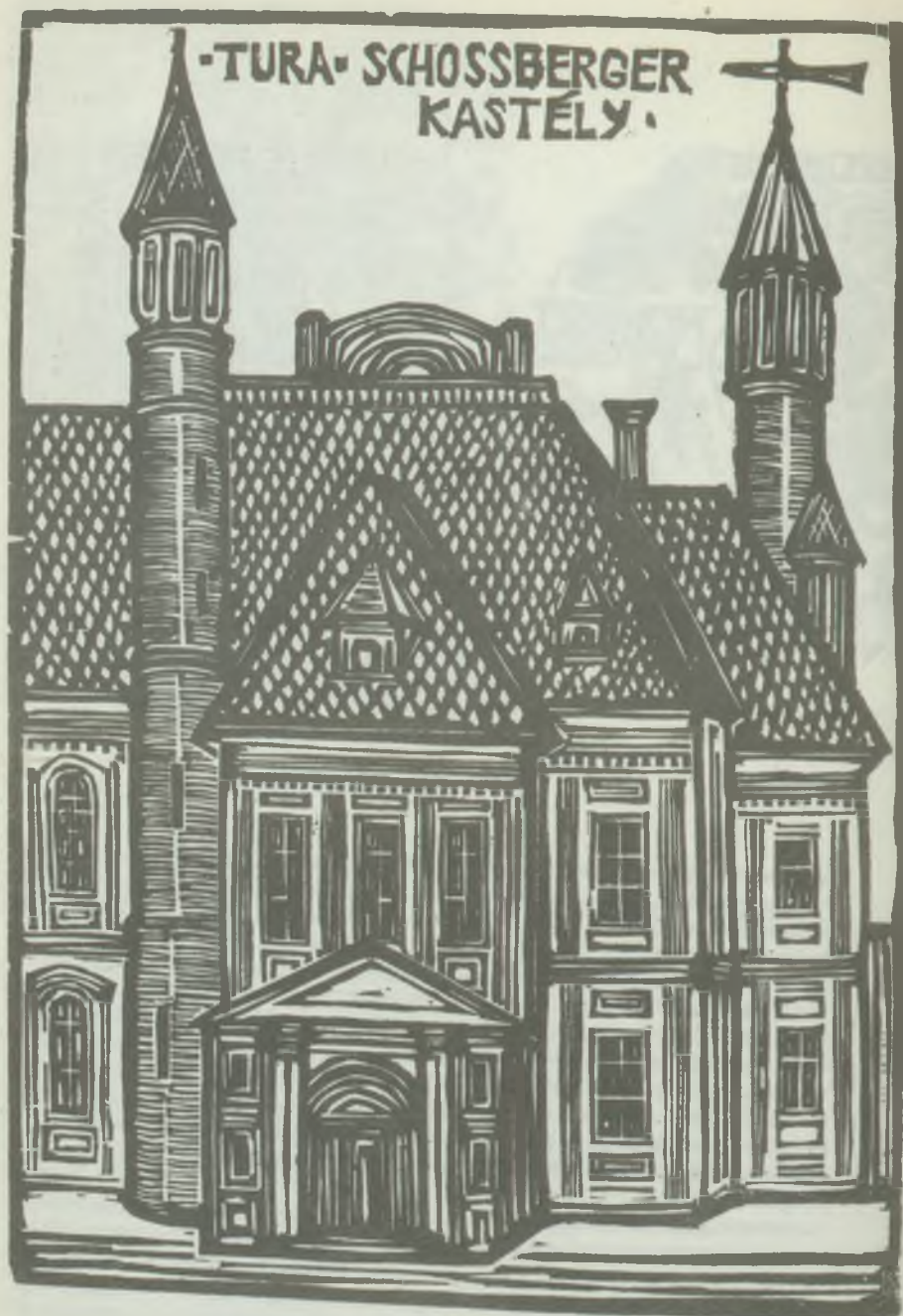
A most kiállított anyag alig egy hetedrészét teszi ki a múzeum világviszonylatban is egyedülálló tematikus, szőlős-boros gyűjteményének. Ugyanis a *Mezőgazdasági Múzeum szőlős-boros gyűjteménye 1981. december 31-én 3421 darabból állt*, és egyre gyarapodik.

A kiállított lapok között nagyon sok viseli a kitűnő mecénás, Lippóczy Norbert nevét. Mindez azt bizonyítja, hogy ő nemcsak hivatott gyűjtője, hanem ihletője és állandó ösztönzője is ennek az európaszerte kibontakozott szőlős-boros „grafikai mozgalomnak”. Így bár valószínű, hogy egy-egy gyűjtő számára kultúrtörténeti értékkel bírnak az orvos ex librisek, máskor sok irodalmi képzettségűt indít meg a gyűjtőben a számára kedves Don Quijote-témájú ex libris, a szőlős-boros ex librisek népszerűségének nincs vetélytársa.

A kiállítás rendezői megérdemelt sikerre számíthatnak s ezt a lapok közkedvelt témája és a szüretidőbe illő hangulata mellett elsősorban a gyűjtemény magas művészi színvonalával biztosítja.

Dr. Soós Imre

KIÁLLÍTÁS

PEREI Zoltán fametszete X1

PEREI ZOLTÁN KASTÉLY FAMETSZETEI JÁSZBERÉNYBEN

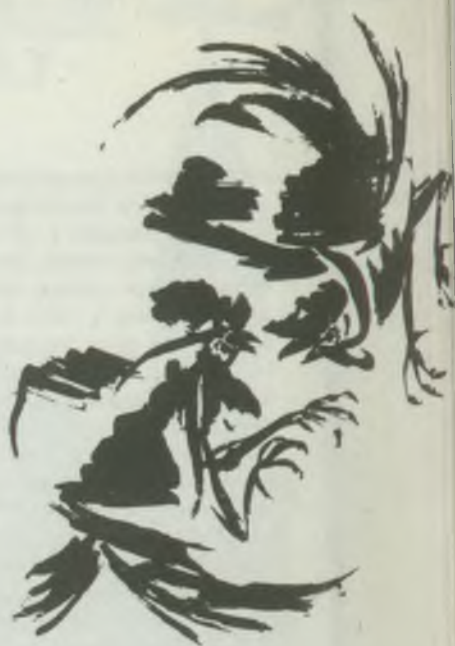
Ha *Perei Zoltán* magyarországi kastélyokat bemutató grafikai tárlatának bevezetőjeként csak ezt a tömör lexikoni szócikket idéznénk, már akkor is valamilyen módon megközelítjük, meghatározzuk e sajátos hangvételű fametszetek tárgyát, lényegét. Ám *Perei Zoltán* éppen azért művész, hogy mindazt érzékeltesse, ami nem fér bele e szűk fogalmi meghatározásba, kedvünk szerint teljesebbé tegye azt. Nem az épületek precíz leírásával, rajzolásával, nem is a különböző építészeti stílusjegyeket bemutató-oktató magyarázatással, hanem éppen annak felidézésével, mit ezek a műemlékeink jelentenek: bármennyire is főúri stb. lakóhelyek voltak, történelmünk, s az emberi akarat, cselekvés, életforma évszázados színterei: megszámlálhatatlan tova illant pillanat és hangulat beszédes hallgató tanúi. Ezt érezzük, ha akár a múzeumként berendezett épületekben sétálunk, akár a romos maradványok között (mert üdülők és szociális létesítmények mellett ilyenek is vannak) bukdácsolunk, szemlélődünk, megemelünk egy-egy elárvult kődarabot vagy nekítámaszkodunk a vakolat-hullt üres falaknak. E közösségivé vált s azt megtartó épületekben a jelent keressük és önmagunkat is mentve általuk építkezünk, rendezkedünk be mi is tiszta szándékkal, ábrándokkal.

Nos, ilyen sétára hívnak *Perei Zoltán* magyar kastélyokat bemutató fametszetei; azért igazabbak mindenféle leírásnál és egyéb meghatározásnál, mert ő nem „ábrázolja” a tárgyi valóságot — ezúttal a kastélyokat — hanem annak mindig szubjektív lényegét adja. Sajátos művészi eszközeivel az épületek hangulatát, atmoszféráját emeli ki a „hétköznapi” látvány élményéből, alárendelve ennek a képi valóság teljességét is. Számos metszetén a kastélyok részleteit láthatjuk csak, vagy az egyébként romos épületet virágoztatja ki előttünk: mintha éjjel gyertyát gyújtanak az ablakokban, varázsolja ragyogó palotává az évtizedek óta elhanyagoltan álló mennyezete-szakadt, kidőlt-bedőlt falú, emberi ürülékkel fertőzött ismert műemléket. Mindezzel összefügg, hogy *Perei Zoltán* a kastélyokat nem önmagukban, hanem legtöbbször szűkebb környezetükben — még inkább érzékeltetve a korhoz, épülethez kapcsolódó tér egyetemes hangulatát — jeleníti meg. Sőt, egy-két tipikus figurának — agarakat felvezető vadászmester, a kerti padon sziesztázó pár, lovakat hámba fogó kocsis — az előtérbe helyezésével életet lehel az épületekbe. Ám ezek a figurák is (különösen tűnődő asszonyalakjai) jellegzetes gesztusaikkal, mozgalmasságukban is időtlenségbe révülő-merevedő tartásukkal a kastélyokban tovbábblól múlt maradandóságát idézik.

Perei Zoltán művészetét kedvelők körében — s nyugodtan sorolhatjuk ide számos jász-sági kiállításának közönségét, azokat, akik eredeti grafikáival élnek együtt lakásukban — ismerős szemhunyorításként köszönnek vissza ezeken a grafikákon is az utánozhatatlanul pereis, játékos-groteszk elemek, amelyek annyira jellemzőek egész életművére. Például a tarnaörsi Orczy-kastély oromfőseit, a tulajdonos címerét megkoszorúzó két angyalt egyszerűen az épület fölé emelte-lebegtette, akik mintegy így intenek búcsút a falak mögötti (a képen nem látható) törmelék enyészet felett. De megemlíthetjük a Kesze-hoz (község Nógrád megyében) lévő Huszár-kastély képen az épület bejáratához a művész egy bajszos, sovány, *keszeg huszárt* támasztott ajtónállónak, okulásul mindnyájunk számára . . .

Perei Zoltán a közelmúltban 34 magyar kastély képét metszette fába, de tovább járva keresve az országot, folytatja nagylélegzetű sorozatát. Kiállításunkon néhány, a kastélyok részleteit, domborműveit feldolgozó fametszetes vázlat mellett ezek a grafikák tekinthetők meg. A sorozat tehát még nem teljes. Ám az elkészült alkotások egyértelműen tudósítanak már a művész által vállalt feladat nagyszerűségéről és beteljesedéséről.

Arató Antal

Viharmadár — Kakasviadal (ecsetrajzok)

M. KISS JÓZSEF KIÁLLÍTÁSA

1982. szeptember havában a Ferencvárosi Pincetárlat kibővített és újjávarázsolt helyiségében Dr. Losonczy Miklós művészettörténész nyitotta meg *M. KISS JÓZSEF* grafikai kiállítását. A KBK művésztagjának igen színvonalas, változatos kiállítási anyaga az alkotó sokoldalúságáról adott képet.

A gödöllői kiállításán szerepelt, egyszínű tollrajzai (Lásd: KISGRAFIKA 1982/1. szám) mellett szitanyomatainak színpompás sorozata gazdag szín- és formaélményt nyújtott a látogatóknak. Nagyrészt korábbi alkotásait keltette ezeken új életre, szerencsés kézzel, a színek felragyogtatásával.

A kiállított művek harmadik csoportját jelentették azok az ecsetrajzok, melyek a klasszikus japán grafika szellemében csupán néhány tusvonással készültek, de alkotójuk bravúros formateremtő készsége révén ezekben a látszólag könnyedén odavetett foltokban is biztos rajztudás, lendület, meggyőző megjelenítőerő rejtőzik.

Ferencvárosi kiállításával M. Kiss József barátunk megérdemelt sikert aratott s ehhez örömmel gratulálunk. Azt is szívesen nyugtázzuk, hogy e cikk írásakor megérkezett újabb, Vác városában rendezendő kiállításának híre. Kívánjuk, hogy örömdetesen ismétlődő, egyéni hangvételű kiállításai munkásságának további megismerését és elismerését segítsék elő.

Dr. S. I.

KIÁLLÍTÁS

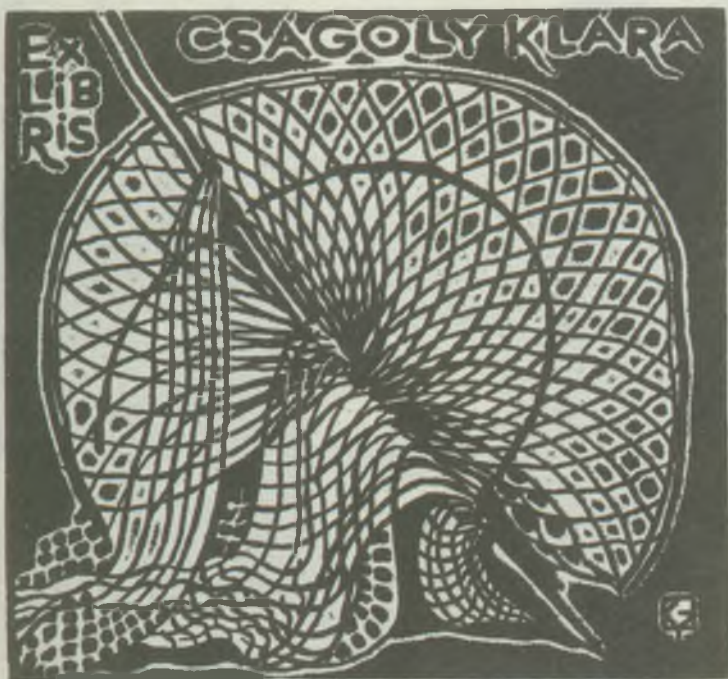

VÁRKONYI Károly fametszete X2 és PETRY Béla klisérajza P1

H Í R E K

Ez év május havának első felében Temesvárott a Megyei Könyvtár bibliofil köre keretében ex libris-kiállítás nyílt meg. A kiállításon Martin Gyula temesvári gyűjtő a tulajdonában levő könyvjegyekből mutatott be egy 300 példányt felölelő válogatást. A kiállított lapok között 6 magyarországi grafikus (Dániel Viktor, Fery Antal, Kékesi László, Nagy László László, Stettner Béla és Várkonyi Károly) 34 műve szerepelt. A kiállításhoz nagy volt a közönségsikere, ennek tudható be az is, hogy Temesvárott egy ex libris-kör létesült. Martin Gyula egyébként a temesvári nyomdaipari vállalat osztályvezetője, kiváló fotóművész és szerény, de tehetséges amatőr grafikus. Mint fotósnak már sok sikerben volt része, így többek között a FOTO-SON '80 hangosított diamontázs fesztivál nagydíját nyerte el „Az idő játéka” c. metafora sorozatával. Mint grafikus egy ideig a fotó-grafikával kísérletezett, de miután belátta, hogy ez inkább fotó, mint grafika, megelégedett az offset-technikával. Ex librisei kimondottan „használati” grafikák, közvetlenül mondanak annyit, amennyi szükséges, és nem többet. Derűs hangulatuk megnyeri a szemlélőt.

Ábrahám László (Kolozsvár)

KŐHEGYI Gyula rézkarcáról magasnyomás (Kongresszusi mappánkból)

A Kőbányai Tavasz Tárlat 1982 keretében május 12-én a Pataki Művelődési Központ Kisgalériájában három kőbányai művész: E. SZABÓ Margit textiltervező iparművész, KŐHEGYI Gyula grafikusművész és MÉSZÁROS Ferenc fotóriporter munkáit mutatták be Dr. Losonci Miklós, az Iparművészeti Főiskola főtitkára bevezető szavaival. A kiállítási ismertető utal Kőhegyi Gyula franciaországi munkásságára, amelyről annakidején a TV Galéria is adott ismertetést, most pedig a Délalföld és a Tisza ihlette meg a művészt. „Lírai lelkesedésekben, az ábrázolás hiteles és élethű, realiztikus ábrázolásában gyönyörködhetünk”. A megnyitó élményeit Kőhegyi Ildikó a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanárképző intézeti hallgatótársaival előadott zeneművekkel emelte.

PETRY Béla Albert, a Floridában élő és olvasóink előtt is jól ismert grafikus, építész és egyetemi tanár ex libriseit 1982. május 15-én mutatták be a pécsi Várkonyi Nándor Fiókkönyvtárban. A kiállított műveket Szentesi Flórián válogatta saját gyűjteményéből.

SÓLYOM Sándor grafikáinak a zalaszentgróti Művelődési Központban megrendezett kiállítását 1982. május 12-én nyitotta meg dr. Koczogh Ákos művészettörténész író.

CSEH Gusztáv metszetei X3, C3

CSEH GUSZTÁV kolozsvári grafikusművész Pantheon-ja tovább folytatja magyarországi diadalútját: 1982. október 25-én Eötvös Klubban mutatták be, Torday Ferenc és Bakon Erika versmondással, Kiss Tamás pedig régi hangszereken kísért énekkel adtak méltó ke-
retet. A sorozat következő állomása Esztergom lesz.

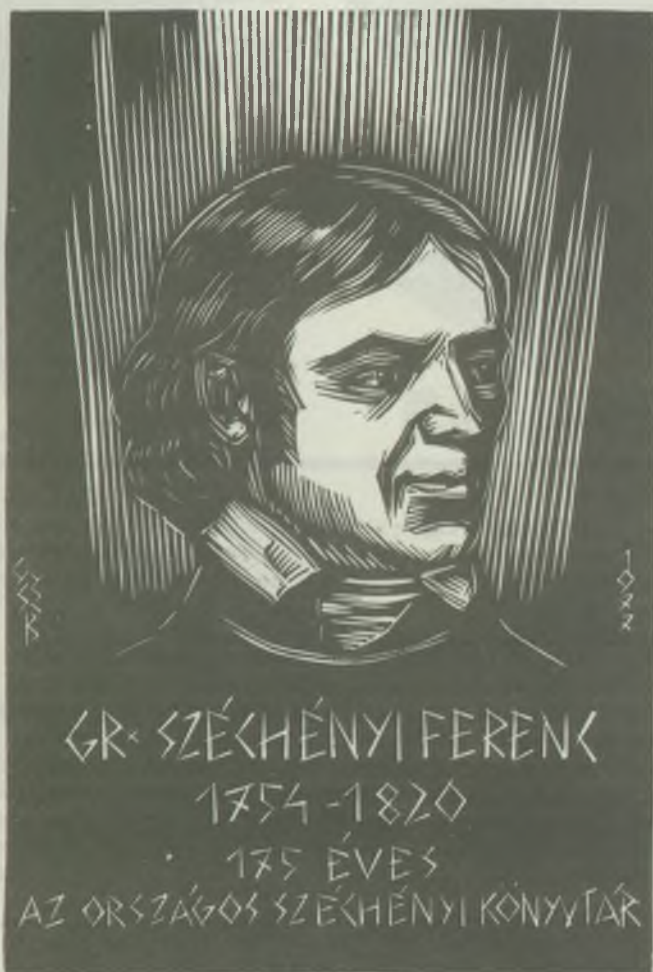
*

GY. SZABÓ BÉLA a Román Szocialista Köztársaság kiváló művésze 1982. június 17-én a Nyugat Emlékmúzeumban mutatta be János Jelenések könyve című fametszetsorozatát. Idézzünk Ruffy Péter író megnyitó szavaiból: „E huszonkét kép elbeszél mindent; a próbatételt, az intő kezét, a hétpecsét titkait, létünket, a kiválasztottakat és a meggyő-
törteket, a sok jajt, az égbe szálló lelket, az Antikrisztust hamis prófétáival, a földindu-
lást, a halálmadarak szárnyainak fenyegető árnyát — korunkat, amelyben élnünk kell; amelyben élnünk adatott. — S ebben az apokalipszisben, ebben a világomlásban, az emberiség, s az emberiségen belül a szétszórt, vére hullatott, sokszor meggyötört magyar nép és minden nép számára van-e még remény? — Az örök éjszaka vár reánk? Vagy éj-
szaka sem lesz soha többé? Még van remény. Van talán. Ezt üzeni a közel hetvenhét éves, népünk egyik legnagyobb fia, akinek sorsa, személyisége, életműve, igehirdetése, egy kis reményt felcsilllantó látomása előtt tisztelettel és mélyen meghajtom a fejem.”

*

Az Országos Széchényi Könyvtár KISZ szervezete 1982. július 9-én találkozást szerve-
zett Gy. Szabó Béla grafikusművésszel, aki válaszolt a feltett kérdésekre és dedikálta az OSZK 175 éves jubileumára készült emléklapját, amelyet e számunkban közlünk.

HÍREK

1854

Gy. Szabó Béla

Fájó szívvel tudatjuk, hogy a magyar kisgrafika egyik legkiválóbb, legelismerőbb képviselője, **BORDÁS FERENC** 1982. december 28-án elhunyt. Következő számunkban fogunk megemlékezni róla, aki művészetével és emberi magatartásával szorosan kötődött hozzánk.

★ ★ ★

A ceglédi KBK csoport egyik alapító tagja, **H. BEZZEGH ERNŐ** ny. mezőgazdasági mérnök 81 éves korában 1982. október 14-én elhunyt. Lelkes lokálpatrióta volt, szerette városát, amely ex libriseinek is főtémája volt. Idős kora ellenére a csoport minden rendezvényén részt vett és kedves személyiségevel sok barátot szerzett szeretett városának, de magának is. Kedves barátunkat, gyűjtőtársunkat 1982. november 12-én helyezték örök nyugalomra. Utolsó útjára elkísértük néhányan a csoport tagjai közül. Ernő bácsi emlékét híven és szeretettel megőrizzük.

Nagy L. L.

A MINDSZENTI MŰVELŐDÉSI HÁZ hovatovább a vidéki kisgrafika-élet egyik végvárává fejlődik, hála Hegedüs Ibolya gyűjtő, Jeney Sándor művelődési ház igazgató és Fekete Emil ifj. művelődési előadó áldozatos munkájának. 1980-ban Kopasz Márta, 1981-ben Papp György szegedi grafikus, főiskolai adjunktus, az évben pedig Csiby Mihály, Nagy. L. Lázár és László Anna munkáit mutatták itt be. Különösen ki kell emelnünk Tóthné LÁSZLÓ ANNA október 6-án megnyílt kiállítását. Az 1946-ban Szentesen született művésznő a szegedi Tömörkény István Művészeti gimnáziumban érettségizett, majd tanári diplomát szerzett. Önálló kiállítása volt Szegeden 1973-ban és 1981-ben. Kisgrafikával két éve foglalkozik, javarészen hidegtű-technikával. Rajzai kitűnnek magas vonalkultúrájukkal és ezeknek az erőnyeit ex libriseire is átvitte. Ötletgazdagság, jó komponáló készség jellemzi könyvjegyeit. Érdemes lenne a maratási eljárással behatóbban foglalkoznia, művészete csak nyerne ezzel a technikával.

HÍREK

Fernanda

VERTEL József rézmetszete C2

KOPASZ Márta linómetszete X3

A 62. oldalon NAGY László Lázár és BORDAS Ferenc fametszetei X2

KOPASZ MÁRTA kamaratárlatát láthatták 1982. június havában az érdeklődők a szegedi Bútorszalon termeiben. Az anyagot a művész jubileumi múzeumi anyagából válogatta.

*

VERTEL JÓZSEF bélyeggrafikai kiállítása 1982. augusztus 19-én nyílt meg Dömösön, a művész szülőháza közelében, a helybeli Művelődési Házban. Vertel József munkássága jól ismert a kisgrafikabarátok és főleg a filatelisták körében, számon tartjuk hazai és külföldi sikereit (ENSZ pályázatokon három első díj, sportbélyegeiért az olasz Bonacossa díj stb.) és nagyrabecsüljük azért a szeretetért, amellyel szűkebb pátriáját, a Duna-kanyart szolgálja. A kiállítást Dr. Sággy Vilmos ny. miniszter nyitotta meg, majd Dr. Molnár László művészettörténész, egyetemi tanár tartott vetítettképes előadást és L. Kecskés András lantművész közreműködése tette emlékezetessé a megnyitót.

*

A POTE Egyetemi napok 1982. évi rendezvényei sorában FÜLE MIHÁLY grafikusművész bélyeggrafikáit állította ki Pécsen, Szigeti u. 12. szám alatt. A kiállítást Flerkó Béla akadémikus, a POTE rektora nyitotta meg október 8-án. A kiállítás meghívóját a művész W. Harvey portréja díszítette. A helyszínen alkalmi posta is működött.

HÍREK

BÁNSÁGI András műanyagmetszete X6 és STETTNER Béla linómetszete X3

Újévi grafikus üdvözlőketek mutattunk be 1982. december 28-án otthonunk, a Fészek Művészklub Hermann Ottó termében. Erről a kis kamarakiállításról részleteket a következő számunkban fogunk közölni.

★ ★ ★

December első napján, havi összejövetelünk alkalmával rendeztük meg az immár hagyományosnak tekinthető Mikulásestünket. Különös öröm volt számunkra az egri csoport nagyszámú részvétele. Ritka csemegével kezdődött a klubnap: a Fészek Művészklub előzékenysége lehetővé tette Kornis Gábor filmrendező „Ex libris” című színes filmjének levetítését. A filmet a MAFILM 1983-ban kezdi forgalmazni normál- és keskenyfilm változatban. Felhívjuk a könyvtárak, művelődési otthonok figyelmét erre a színes, hangulatos kisfilmre, amely egyaránt szól az ex libris kedvelőihez és azokhoz, akik érdeklődnek művelődéstörténetünk emlékei iránt. A Mikulásest sikerét fokozta az értékes műtárgyakból rendezett tombola. Szerkesztőnk ez alkalommal kapta meg munkásságáért a SZOT elismerő oklevelét. A megjelentek megkapták Bánsági Andor tagtársunk ez alkalomra készült linómetszetét.

★ ★ ★

Új művészeti intézménnyel találkozunk fővárosunk lakói február 18-án: a GENERAL-ART, a Művészeti Alap új vállalata a Népköztársaság útja 16. sz. alatt fogja kiállítás-sorozatát megnyitni, méghozzá az ex libris jegyében. A kiállítás egy hónapig tekinthető meg, kérjük ezt a számunkra oly fontos eseményt *aláhúzottan* feljegyezni teendőink közé.

HÍREK

BARCZI Pál linómetszete X3, az oxfordi mappánkból

Folynak az előkészületek Veszprémben a VII. Balatoni Kisgrafikai Biennálé megszervezésére. Ismét a tihanyi múzeum lesz a színhelye ennek a rangos kiállításnak. A részleteket körlevelünk fogja közölni.

★ ★ ★

Személyi változások miatt nem Jászberény lesz a X. Országos Kisgrafikai Találkozó színhelye, hanem Cegléd. Tagtársainkat időben fogjuk értesíteni, úgyszintén a művészeket is a részvétel feltételeiről.

ÚJ TAGOK

Dr. ARATÓ ANTAL	1192 Budapest, Mészáros L. u. 5. fsz. 2
Dr. ERTSEI PÉTERNÉ	6723 Szeged, Sólyom u. 1.C fsz. 2
JAKOBEY ANIKÓ	6720 Dugonics, tér 11.00/8
NAGY ISTVÁN	6636 Mártély, Petőfi u. 1/A
Dr. NICHOLAS P. BAKONY	BRD—6800 Mannheim 23 Im Lohr 45
PÓSFAI PÉTER	9700 Szombathely, Rohonci út 14. 1/4
SZENDRŐI ANNA	6721 Szeged, Lenin krt. 37. I. 7
TÓTH KÁROLY	6724 Szeged, Londoni krt. 9
TÖRÖKNÉ ÁGOSTON MARGIT	6630 Mindszent, Mátyás kir. út 1

KÖZLEMÉNYEK

Ezúton kérjük valamennyi tagtársunk elnézését az 1982. évi illetménymappa és az érte-
sítő késedelmes megjelenéséért. A késedelem oka először anyagi és technikai, majd a
lektori teendőket is ellátó művészeti vezető sajnálatos betegsége volt. Reméljük a lap
tartalma kárpótlást nyújt a késedelemért. Megértésükért köszönetét fejezi ki

a KBK Vezetősége

Továbbra is várjuk a csoportok munkájáról, egy-egy rendezvényéről szóló beszámolókat
közlésre, továbbá minden — a szervezeti élet fellendítését elősegítő — javaslatnak, vita-
témának helyet biztosítunk.

A KBK 1984-ben ünnepli fennállása 25. évfordulóját, kérjük küldjék el javaslataikat
titkárunk címére, hogyan ünnepeljük meg a jubileumot. A legjobb javaslatokat vitára
bocsátjuk.

KODÁLY ZOLTÁN
1882 • 1982

M. Kiss József

A XIX. Nemzetközi Ex libris Kongresszus Oxford 1982 kiadványai.

I. EX-LIBRIS ARTISTS VI ARTISTAS DE EX-LIBRIS.

Portugal 1982. A Mantero-kezdeményezte sorozat az oxfordi kongresszus alkalmával eljutott hatodik kötetéig, melyek közül négyet Portugáliában adtak ki. Az Anthony Pin-cott előszavával ellátott mű 29 művészt mutat be. A sort az angol John LAWRWICE (sz. 1933) nyitja meg, Brian North Lee írásával (angolul). Pár ex libris-vázlat, amely a kész fametszetekkel együtt közölve van, bepillantást nyújt a művész alkotótévékenységébe. Elfi OSIANDER barcelonai grafikusművésznő (sz. 1912, Tiflisz) jó ismertőse gyűjtőinknek, Pepita Pallé spanyol-angol nyelvű írása mutatja be. Másod ízben szerepel japán művész ezúttal nő, a FISAE-sorozatban: KIEKO TSURUSAWA (sz. 1942, Hokkaido). Színes fametszeteihez Cliff Parfit írása csatlakozik (angol, francia és japán (II) nyelven.) Christa JAHR (sz. 1941. Quedlinburg, NDK) az ismert lipcei fametszőiskola harmadik generációjához tartozik (ism.: Lothar Lang, németül-franciául). A sorozat első ausztráliai művésze Edward Bonaventure HEFFERNAN (sz. 1912, Melbourne. Ism.: Robert C. Littlewood, angolul). Wim ZWIERS szerepeltetése, mint napjaink egyik ex libris-klasz-szikusáé, nagyban emeli a kötet színvonalát (Ism.: Jan Rhebergen, hollandul és angolul). Fernando De FREITAS COROADO képviseli finom klisérajzaival Portugáliát (Ism.: J.T.M. Pereira, portugál és angol nyelven) Charles PASINO-t (sz. 1950, Nice) Germaine Meyer-Noirel asszony mutatja be francia-angol szöveggel. A finn Inge LÖÖK (sz. 1951, Helsinki, bemutatja Toivo Asikainen angolul) színes kliséket és egy jó színvonalú rézkar-cot szerepeltet. Bulgária is hallatja hangját Pentcho KOULEKOV fametszeteivel és A.S. Basmadjian francia nyelvű cikkével. Elena ANTIMONOVA lett művésznő rézkarcaival mutatkozik be (Ism.: A. Salenieks, franciául). B. S. Nordin Pettersen svéd honfitársát, Lennart FORSBERGET mutatja be (sz. 1915, Örebro) angol-francia írásával. Mark SÉVERIN e kötetnek Zwiers mellett a másik klasszikusa. Ludo Segers ír róla (francia-angol szöveg). Ő a kötet leggazdagabban illusztrált művésze. Gennadi GRAK belorusz művész (sz. 1938) angol nyelvű ismertetését (M. Minkevich) a szöveg közé nyomtatott fametszetek kísérik. Bologna doktor francia nyelvű és Gheorghe RADU román művészt ismertető írása, valamint az ugyancsak román, de Kanadában élő Ruxandra (Didi) ALEXE C. Dima-Dragan által történő bemutatása egyáltalán nem emelik a kötet szín-vonalát. Andrzej BORTOWSKI fa- és rézmetszetei, melyeket Janusz Szymanski francia nyelvű cikke kísér, méltóképpen képviselik a mai rangos lengyel ex libris-művészetet. Helga LANGE (sz. 1937, Minde) lapdúc-fametszeteit Paul G. Becher német-francia nyelvű írása kíséri. Kobi BAUMGARTNER svájci művész pécsi bemutatkozása óta jó ismerősrünk. Egy- és többszínű ex libriseit E. Wetter francia nyelven mutatja be. Avo KEEREND észt grafikus (sz. 1920) jól képviseli hazáját B. Bernstein és M. Minkevitch angol írásával. Örülünk, hogy hazánkat egy olyan kiváló művésszel tudtuk képviseltetni, mint KASS János (Ism.: Semsey A., francia-angol nyelven. Itt jegyezzük meg, hogy a francia szöveget Paul Pfister kedves barátunk öntötte irodalmi formába.) A dán Elisa-beth ESKEKILDE (sz. 1953) (Ism.: H. Fogedgaard) az ex libris-művészet igénytelenebb tájait képviseli. Virgilio TRAMONTIN (sz. 1908, S. Vito al Tagliamento) az idősebb ge-nerációhoz tartozik, G. Tasca ismerteti olasz és A. Collart francia nyelven. Litvániát Alfonsas CEPASKAS képviseli V. Kisarauskas és M. Minkevitch angol nyelvű írásával. (sz. 1929). A közölt lapok linómetszetek és egy rézkarc. Editha HAYES SPENCER az Egyesült Államokban, Californiában él. Linómetszeteihez R. H. Schimmelpfeng írt kí-sérőszöveget. Mikhail VERKHOLANTSEV fametszetei már régen magukra vonták a fi-gyelmet. (sz. 1937, Moszkva) A művészről S. Mironova és M. Minkevich cikke ír. Régi és

G.M. fametszete X2

kedves ismerőseink Otto FEIL osztrák művész linómetszetei, amelyekhez Dr. G. Dichler írt rövid bemutatást. Dr. Ivo Prokop egy nagyszerű cseh rézmetszőt mutat be (sz. 1949, Brno). Ha csak a mellékelt lapjait ismernénk, akkor is napjaink legjobb grafikumművészei közé kellene sorolnunk. A C. J. Vieira által ismertetett brazil ex libris-művész, Jorge OLIVEIRA (az. 1936) klisérajzai zárják be a kötetet, amely bár egyenetlen színvonalú, azáltal, hogy túlnyomórésztben jó művészeket mutat be, nagy nyeresége az ex libris-irodalomnak.

Semsey Andor

II. Kiállítási katalógusok.

British pictorial bookplates. The Ashmolean Museum, 1982. Leíró katalógus a három évszázadot felölelő anyagról, a kiállított 301 könyvjegy tulajdonosának, készítőjének és témájának adataival.

Contemporary Ex-libris 1980–1982. A Central Library, Oxford 1982. augusztusi kiállításának katalógusa. London, The Bookplate Society. Az angol egyesület működésének rövid ismertetése után W. E. Butler vezeti be a 20 ország 365 művésznének 610 művét felsoroló katalógust.

Contemporary Soviet Bookplate Design. London, 1982. Összeállította és kiadta Prof. W. E. Butler. A 95 oldalas, a művészek életrajzi adataival és számos képpel ellátott katalógus a londoni Flaxman Galleryben ill. az University College-ben kiállított mai szovjet exlibrisművészetet ismertette. Kár, hogy nem ilyen színvonalas kiadvány számolt be az Oxfordban megrendezett mai ex librist bemutató kiállításról.

The graphic works of Anatolii Ivanovich Kalashnikov. London, 1982. Ezt a kiállítást is Londonban rendezték. A katalógus Kalasnyikov teljes grafikai munkásságának adatait felölelte. Összeállítója és kiadója ugyancsak Prof. W. E. Butler. A gazdagon illusztrált műterjedelme hasonló az előzőhöz.

III. F. I. S. A. E. tagegyesületek kongresszusi kiadványai.

Kristen Rasmussen: The life and work of Friedrich and Johannes Britze. Dans Exlibris Selskab, Copenhagen. (1982). A két neves dán rézmetsző, apa és fia, Friedrich Britze (1870–1956) és Johannes Britze (1895–1961) életét és munkásságát ismertető, dán és német nyelvű összefoglalással ellátott 95 oldalas mű kétségtelenül a legértékesebb kongresszusi kiadvány és alapvető kézikönyve lesz az igényes gyűjtők könyvtárának.

Die Deutsche Exlibrisgesellschaft e.V. . . . im Sommer 1982 (Frankfurt/M) (A Herbert Ott által összeállított és a címlapon Oxford címerét viselő, 340 példányban kiadott mappa 18 lapot tartalmaz, köztön 2–2 ex librisrel és jó képet ad a mai NSZK-beli ex-librisművészetről. Csak az a rejtély, hogy miért keresztelték el Sós Zsigmond barátunkat Attilára . . .

Ö. E. G. Zum XIX. Internationalen Exlibris-Kongress Oxford 1982.

Az osztrák egyesület emblémájával díszített, 17 lapot tartalmazó mappa 4 könyvjegyet nem hazai művész készített, de osztrák gyűjtők számára. A ma is működő osztrák művészek mellett szerepel a közelmúltban elhunyt Toni Hofer és Erich Schöner is.

Hedendaagse Vlaamse Exlibris. A belga GRAPHIA V.Z.W. a mai flamand ex libris műveleit mutatja be a 800 példányban kiadott 14 lapos mappában. Baeyens, Gaudaen, Janssens, Mariman, Van Damme és Vermeulen jól ismert neve mellett több új névvel találkozunk, egyik-másik talán majd felő idősebb kortásaik színvonalára.

Pieter Wetselaar. Exlibriskring der W. B. Vereeniging. (É. n.) A Herber Blokland bevezetésével ellátott 16 lapos mappa a holland könyvművész és bélyegtervező munkásságát ismerteti, akit csak az utóbbi évek nyertek meg az ex libris számára. Szép betűi az angol kalligráfia klasszikusait idézik, de a képes ábrázolás sem idegen számára.

Ex libris 10 artisti italiani. B.N.E.L. Bevezette Pier Luigi Gerosa, Como, 1982. A t/ž.művész könyvjegyek közös témája Collodi híres gyermekkönyvének hőse, Pinocchio, technikában, stílusban és felfogásban a legkülönbözőbb megközelítésben. Az 550 példányban kiadott mappa két rézkarcot is tartalmaz.

XIX. Kansainvalisen Exlibriskongressin Osanottajille . . . Suomen Exlibris-Yhdistys RY, Helsinki. Kellemes meglepetés a finnek kis háromlapos leporellója, amely Inge Löökö két szép rézkarcát, valamint Hannu Paalasmaa egy ofsetnyomatát és egy szitanyomatát tartalmazta.

Looking back. The Year Book 1922–1982. The American Society of Bookplate Collectors and Designers, Washington. Az amerikai egyesület kongresszusi kiadványában ismerteti a hatvan év alatt kiadott évkönyveit (Az 1965/66. évi kötet tartalmazta Lipóczy Miklós írását Drahos Istvánról.)

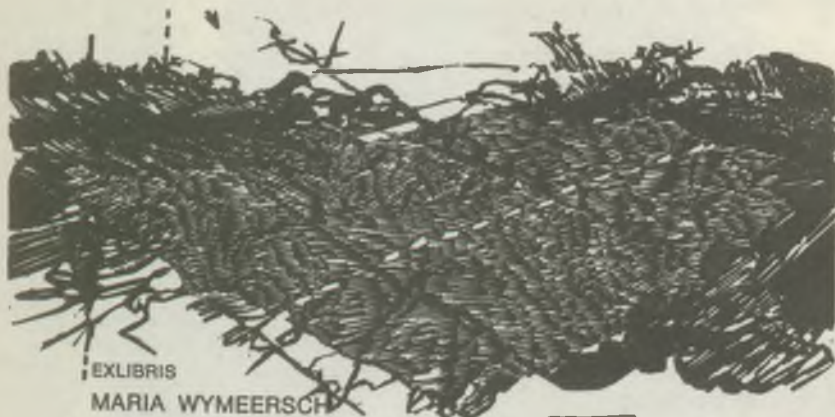
IV. Magánkiadványok.

Pier Luigi Gerosa: Nuvole ad Oxford. Leoprellőszerű ex libris-sorozattal köszöntötte a kongresszust az olasz egyesület jelenlegi elnöke. A dombornyomású borítóval ellátott kis kiadvány 75+ XXV példányban készült.

Dalla Collezione di Mario De Fillipis 12 Exlibris di Mariaelisa Leboroni. Perugia, 1982. Készült 350 számozott példányban. Áldozatkész gyűjtő és kiváló művész találkozása ez a kiadvány, amely az év 12 hónapján vezet végig egy-egy ex librisrel és mellette közmondásokat illusztráló metszetekkel. De ami a legmegkapóbb: Gianni Mantero tiszteletbeli elnök előszava, amelyből kiérezzük az ex libris-világ szeretett Pater Falmilis-ának szomorúságát, hogy kora és egészségi állapota miatt nem vehet részt az általa kezdeményezett nemzetközi kongresszusok ez újabb eseménysorozatán.

Mario de Fillipis még egy kis mappát ajándékozott a résztvevőknek, amely a romániai Bouleanu Constantin Adrian 10 ex librisét tartalmazza. Sajnos, ez alkalommal csak a szép nyomdai munkát és a jó minőségű papírt dicsérhetjük.

Japán Ex libris. Japán, 1982. A japán nyelvű, gazdagon illusztrált és igen szép tipográfiajú mű kétségkívül az utóbbi évek egyik legértékesebb terméke a könyvjegyek szakirodalmának. Tartalmáról YAMAGUCHI Hiroo levélben közölt tájékoztatása alapján adhatunk ismertetést. Az első fejezet kitekintést nyújt a nyugati ex librisekre és ismerteti a japán ex libris kezdeteit, szerzője UNNO Hiroshi. A második fejezetben SAKAMOTO

M. R. BAEYENS fametszete X2 + T

Kazutoshi a japán ex libris történetéről, a mai japán könyvjegyekről és a japán ex libris-egyesületről, a Nippon Exlibris Association-ról ír. Cliff PARFIT, a The English Centre Japan igazgatója a nyugati és japán ex librisek kapcsolatáról ír a harmadik fejezetben. A tanulmányokat követi az egyes művészek bemutatása, a nemzetközi technikajelzések megadásával. Itt két számunkra új jelöléssel találkozunk: az egyik a „K”= katazome, Yamaguchi szerint „stencil dyeing”, vagyis sablonfestés, a másik a „M”= mimeography (stenciles sokszorosítás viaszos papíron keresztül.) 54 művész ex libriseit láthatjuk 70 oldalon, színes reprodukciókban, amelyek a japán nyomdatechnika kiemelkedő színvonaláról tesznek tanúságot. Ez a mű angol kiadásban is megjelent, szerzője és forgalomba-hozója Cliff Parfit.

S. A.

HUSZ FAMETSZETŰ KÖNYVJEGY A MAGYAR PARNASSZUSRÓL. Szoboszlai Mata Jánosnak a debreceni Officina Nyomda műhelyében készült és 1935-ben Békés István kiadásában megjelent sorozatának hasonmás kiadása. Csak dicsérni lehet a Petőfi Irodalmi Múzeum törekvését, hogy ennek a ritka műnek az újrakiadására vállalkozott és azt „A hónap műtárgya” című sorozatban 1982. októberében bemutatta; igaz, hogy nem az eredeti dúcokról készültek a lenyomatok, hanem klisékről. A valóban bibliqfil értékű, gondos nyomdai munkálatokkal megjelent kiadvány érdemes a népszerűsítésre: az Ifjúsági Nyomda és a Zrínyi Nyomda Minikötészete — Lakosné Oszterhuber Etelka irányításával — kitűnő munkát végzett. Az 1000 példányban, diósgyőri bordázott papíron megjelenő kötet bizonyára nemcsak a kisgrafikagyűjtők, hanem a múzeum látogatói körében is népszerű lesz. Ezt segíti elő a Mata János tevékenységét bemutató — Kiss Tamás által írt — értékeléti tanulmány, amelyet az új kiadásban olvashatunk.

Bízunk benne, hogy e kiadványnak lesz folytatása is: a Múzeum nemcsak a régi — művelődéstörténeti értékű — grafikai lapok újrakiadásával tehetne sokat a szélesebb közönség körében végzett esztétikai-irodalmi élmények népszerűsítésében, hanem a legújabb alkotások bemutatásával, alkalmi grafikák, ex librisek akár szóróanyagként történő felhasználásával is.

Arató Antal

NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT – 141. (1981. évi 1. szám)

A megújult, igen tetszetős formában megjelent dán exlibris-újság szerkesztője, KLAUS RÖDEL ezt a számot szinte teljes terjedelmében DISKAY LENKE emlékének szenteli. A művésznő egészoldalas fényképe után a szerkesztő kegyeletteljes megemlékezését közli dán és német nyelven. Ismerteti a művésznő pályáját, méltatja művészi és emberi nagyságát: „Ennek a kitűnő művésznek halálával olyan embert veszítettünk el, akit egész Európa szeretett”. Cikkének befejezéseként megemlíti, hogy a művésznő kimagasló életműve iránti tiszteletből Frederikshavn város művészeti múzeuma és exlibris gyűjteménye „Diskay Lenke-Emlékdíjat” alapított, melyet 1981-ben R. Braun fiatal szlovák grafikus nyert el. A cikk jelentőségét tíz Diskay-lap reprodukciója és a beragasztott 4 db eredeti, színes exlibris még csak fokozza.

NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT – 142. (1981. évi 2. szám)

A lap jelentős részét foglalja el IVAN PANENKA dán és angol nyelven közölt tanulmánya, melyben a modern szlovák grafika és exlibris-művészet jelenlegi állapotát vázolja fel, 23 művész munkásságának rövid ismertetésével.

NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT – 143. (1981. évi 3. szám)

MIRKO KAIZL dán, német és angol nyelvű írása a legismertebb cseh művész, LADISLAV KASPAR munkásságával foglalkozik. Az 1915-ben született mester a grafika minden ágát műveli a fametszettől a litográfiáig, a kubizmus hagyományainak felhasználásával. KLAUS RÖDEL rövid cikkében azokat az exlibriseket ismerteti, melyeket egy cseh művész II. János Pál pápa tiszteletére készített. — A lap korábbi célkitűzéseinek megfelelően ugyancsak ő méltatja a régi exlibris-művészet egyik közérthető, a valóságot tükröző művésze, HANS BAUMANN munkásságát. — OTTO HOLL braunschweigi gyűjtő 600-nál több olyan exlibrist mondhat magáénak, melyen Till Eulenspiegelt ábrázolta alkotója. Ezekből most 58 darab könyvalakban is megjelent s erről a kiadványról ír KLAUS RÖDEL.

NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT – 144. (1981. évi 4. szám)

NEDEZDA CANCIKOVA fiatal cseh grafikumművésről írt méltatást KLAUS RÖDEL, aki meg is indokolja, hogy lapjukban miért foglalkoznak olyan gyakran csehszlovák művészekkel. Szerinte ebben az országban több művész foglalkozik exlibrissel, mint egész Nyugateurópában együttvéve. Amíg korábban a fa- és linómetszet volt az uralkodó kifejezőmód Csehszlovákiában, addig az új művészgeneráció változatos technikát alkalmaz a litográfiától a színes rézkarcig. Így dolgozik a méltatott művésznő is, szürrealista módon komponálva lapjait. Ugyancsak RÖDEL mutatja be ALENA LAUFEROVA cseh grafikusnőt, aki főként könyvillusztrációival tűnik ki.

Örömmel olvastuk a lapban ugyancsak KLAUS RÖDEL méltatását KAMPER LAJOS szombathelyi grafikumművésről. A művész fényképével és hat grafikájának reprodukciójával kísért cikk ismerteti pályafutását, mestereit. Említi Pittmann Lászlóhoz fűződő barátságát is, akinek alapos szaktudása igen jelentős hatással volt művészetének alakulásában. A cikk szíves jókívánsággal fejeződik be: „Reméljük, hogy ez az érdekes, rokonszenves művész továbbra is hű marad a kisgrafikához és így Európa gyűjtőit még sok szép munkájával örvendezteti majd meg.” — A laphoz csatolt 4 eredeti grafika között STETTNER BÉLA alkotása, a Rödel részére készült színes exlibrisei ezek.

KAMPER Lajos rézkarca C3

NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT — 145. (1982. évi 1. szám)

A világszerte mutatkozó áremelkedések dán testvéralapunkat sem hagyták érintetlenül. E szám előszavában KLAUS RÖDEL bejelenti, hogy a posta- és nyomdaköltségek emelkedése miatt ezután négy helyett évi két számuk lát majd napvilágot és az évi 8 színes melléklet helyett a jövőben csak 4-et tudnak biztosítani az olvasóknak. Ettől függetlenül az eddigi színvonal megtartását ígéri. Ez a szám ugyancsak a takarékoság jegyében már csak dán nyelvű írásokat közöl. Első cikkük az NDK orvos-exlibriseiről szól számos illusztráció közlése mellett. Közérdeklődésre tarthatna számot GIANNI MANTERO tanulmánya MICHEL FINGESTEN (1883–1943) munkásságáról. Kár, hogy a 12 képpel illusztrált dán szöveget nem sok magyar gyűjtő olvashatja, de más európai országban sem igen értik majd meg.

NORDISK EXLIBRIS TIDSKRIFT — 146. (1982. évi 2. szám)

Ebben a számban kezdődik a régi dán exlibrisművészetet ismertető cikksorozat ARTUR G. HASSE tollából. Itt már német nyelvű tartalmi kivonat ismerteti a dán nyelven megjelent tanulmányok tartalmát! A sorozatindító cikkből megtudhatjuk, hogy Dániában az exlibris első alkalmazására meglehetősen későn, a 17. és 18. században került sor, főként angol, holland és német példák nyomán.

A monogram-exlibrisekről Svédországban megjelent könyv ismertetése után KLAUS RÖDEL a Tübingen városban megrendezett szecessziós exlibris-kiállításról számol be, megemlítve, hogy a szép kivitelt kiállítási katalógus fontos dokumentuma lesz e stílusirányzat történeti kutatásának. Végül az 1981-ben Mönchengladbachban megrendezett kiállítás katalógusát értékeli a lap, a pályázati eredmények részletes felsorolásával. Az ott díjazott művek egy részét illusztrációként is közlik, ezek között szerepel MÜLLER ÁRPÁD 2. díjat nyert rézmetszete is.

GRAPHIA – 83. szám

A belga folyóirat 1982. márciusában megjelent száma elsőként A. ROUSSEAU tanulmányát közli LUC DE JAEGER belga grafikumművészről, aki ebben az évben tölti be 70. életévét. A Bruges-i akadémia egykori igazgatója eddig 67 könyvet illusztrált. Életművének gazdagságára jellemző, hogy 1980-ban alapítványként 730 grafikáját ajándékozta városának. A cikkíró szerint művészi tevékenysége a harmónia jegyében folyt, ezt bizonyítja a cikket kísérő közel húsz illusztráció is. Ex libriseinek száma 177, a cikket követő alkotásjegyzék szerint. — A következő cikk a numizmatikai ex librisekről szól, azaz olyan könyvjegyekről, melyeken érem, vagy annak készítésére utaló ábra szerepel. Fery Antal egy 1981-ben készült lapját reprodukálják a cikk illusztrációi között. Ugyancsak egyedül ő szerepel két lapjával a magyar művészek közül az érmes ex librisek közel egy oldalnyi felsorolásában.

J. VERBIST-MAANEN belga grafikusként munkásságáról A. VERMEYLEN ír, közölve 20 ex libriseinek jegyzékét is. Lapjait igen kis példányszámban, főleg családja tagjai számára készíti a művész, így neve ismeretlen is maradna, ha 1979-ben nem nyerte volna el egyik lapjával Sint Niklaas-ban a Gaudaen-díjat. — LEO WYATT (1909–1981) belga művész már ötven éves volt, amikor kiterjedt grafikus munkásság után ex librisek alkotásához kezdett. Az élete végéig készített mintegy 300 könyvjegyen címereket, jelmondatokat szerepeltetett, s ezekkel hazájában tekintélyes nevet szerzett magának. — Ebben a számban lapszemle helyett új rovatot indítottak „Dokumentáció” címmel. Ebben a fontosabb európai ex libris-lapok egyes alkotóművészeiről szóló cikkeket sorolják fel, minden kommentár nélkül. Így e rovatban a KISGRAFIKA 1980/3 és 1981/1 számából a Bordás, Diskay, Kasichnitz, Leboroni, Petry, Rappensberger és Révész Napsugár-cikkek megjelenési adataival találkozhat az olvasó.

Dr. Soós Imre

LAP
SZEMLE

FERDINÁND Judit – Régi fénykép – linómetszet X3 a kongresszusi mappánkból

A ARTE DO EX-LIBRIS XXVI. évf. 1981. 1-2-3-4. szám.

Az 1. szám beszámol a katalán ex librisek kiállításáról, amelyet folyóiratunk 1980/3. számában részletesen ismertettünk. Victor Olaru és Dr. med. Alex. Olaru cikke a romániai ex libris-életéről ír. A bemutatott illusztrációk között éppen azokat a neveket hiányolhatjuk, akik a romániai mai ex librisnek európai hírnevet szereztek. Alberto Limáról (1898-1971), Paul Hambleton Landacre-ról (1893-1963), valamint régi portugál ex librisekről olvashatunk írásokat.

A 2. számban Corneliu Dima-Dragan cikke a romániai ex libris öt vészáradáról ír. Közli a XVIII. századból K. Hangerli havasalföldi fejedelem görög szövegű ex librisének képét. A mai ex librisekkel kapcsolatban ugyanaz a megállapításunk, mint a fentebbi Olaru-cikknél. A Dr. N. Igna részére készült ex librisnél pedig elfelejtődött annak feltüntetése, hogy az Gy. Szabó Béla műve. Eredeti rézmetszetekkel illusztrált cikkben emlékezik meg D. Miguel António de Paiva Couceiro portugál ex libris-művészről (1909-1979) A. M. da Mota Miranda.

A 3. számban A. Vieira de Lemos ír a romániai Bologa doktor Don Oujiote-témájú ex libriseiről, az illusztrációk között találjuk Várkonyi Károly, Nagy László Lázár és Nechánszky József műveit is. Romániai vonatkozású Dr. Corneliu Dima-Dragan cikke is, aki a Nocolae Ceausescu román elnök nevére készült ex libriseket ismerteti. Meg kell azonban állapítani, hogy a jó szándékhoz nem társult művészi alkotó erő.

Petry Béla ex libris-művészetével foglalkozik José Vicente de Braganca terjedelmes írása a 4. számban. Petry Béla neve most már nem csak az idősebb gyűjtők előtt ismeretes, hiszen az amerikai Floridában élő nyolcvanadik évét tavaly betöltött művész az utolsó években fiatalos lendülettel a magyaros ihletű ex librisek egész sorával gazdagította életművét. A cikk kiemeli a magyar folklór hatását és a szép, kalligrafikus szövegeket, amelyekkel példát mutat a betű szépségével keveset törődő fiatal művészeknek. Érdekes megemlíteni, hogy Petry Béla már 1927-ben állított ki ex librist Lissabonban és a következő évben már megszületett az első portugál gyűjtő számára készült ex librise is. Nagy értéke a cikknek, hogy betűrendben közli a művész alkotásjegyzékét, az alkotás évének feltüntetésével. Munkásságának 25. évfordulóján köszönti Eduardo Dias Ferreirát Fausto Moreira Rato cikke, felsorolva 265 ex librisét, amelyek túlnyomó részben szitanyomatok. Közülük 11-es eredetiben is mellékeltek, a legtöbbnek virág a témája. S. A.

ÁBRAHÁM Rafael
Kecskemét és Házak
c. linómetszetei X3

VÉN Zoltán

Lázár feltámasztása — klisérajz Pl

INHALTSÜBERSICHT

In dem ersten Artikel unseres vorliegenden Doppelheftes gibt ANDOR SEMSEY über, den im August 1982 im Oxford England veranstalteten XIX. Internationalen Exlibris Kongress einen Bericht. Man kann sich davon über die Ereignisse der Kongresstage, ferner über die Vorträge und Ausstellungen ein Bild machen. Auch der Verlauf der F.I.S.A.E. Tagung ist beschrieben. Entsprechend einem dort dargelegten Vorschlag wird der nächste Kongress im 1984 im Weimar DDR stattfinden. Die Zahl der Teilnehmer war 196, davon 5 ungarische Sammler (Seite 1–7).

Das IX. Kleingrafische Landestreffen der ungarischen Sammler wurde im Juli 1982 wieder in Pécs veranstaltet. IMRE SOÓS berichtet über dieses zweitägige Ereignis auch die dort veranstalteten Ausstellungen und das Endergebnis der ausgeschriebenen Preisaufgabe (Seite 9–13) beschreibend.

Der grafische Künstler, KÁROLY VAGYÓCZKY (1941), zur Zeit künstlerischer Leiter der Ungarischen Staatlichen Banknotendruckerei steht auch als Briefmarkenentwerfer in gutem Ruf. Die Abhandlung von IMRE SOÓS berichtet nicht nur über seinen Lebenslauf, sondern auch über seine Tätigkeit in der Kleingrafik. Als Originalillustration des Heftes ist einer der Kupferstiche des Künstlers vorgestellt (Seite 14–18).

ÁRPÁD MÜLLER, Student im zweitem Jahrgang an der Hochschule für bildende Künste zu Budapest gewann in 1981 den zweiten Preis an der Preisaufgabe der Stadt Mönchengladbach. Seine Name war bisher im Kreis der ungarischen Sammler unbekannt. Deswegen äußert sich er aufgefordert von der Redaktion über seine bisherige Lebensbahn und über seine Pläne. Sein Schreiben wird auf Seiten 20–21 gebracht.

Der grafische Künstler DAFINEL DUINEA aus Rumänien stellt gerne mythologische Themen auf ihren Exlibris im Linoschnitt dar, doch auch die rumänische Folklore inspiriert ihre Kunst. Die Tätigkeit' des in Ungarn nicht unbekannten Künstlers wird von ANDOR SEMSEY gewürdigt (Seite 22–23).

Das Schreiben von ROZÁLIA TURÓCZY wird mit dem Titel „Die Exlibris von László Imets“ gebracht. Die Autorin schreibt über die Tätigkeit des vielseitigen Künstlers seine schönsten Kleingrafiken würdigend anerkennende Zeilen (Seite 25–26).

KAROL IZAKOVICZ aus Bratislava gibt auf Seite 28 einen Überblick über die Exlibris-Sammlungen in der Slowakei aufgrund der Angaben von J. KUZMIK. Von dem Artikel erfahren wir dass die Slowakische Nationalbibliothek 190, an das Land knüpfende, alte Exlibris bewahrt. Aus den Sammlungen der Gegenwart tritt die 12000 Stücke ausmachende Sammlung von Oberarzt Dr. Iván Kuhn (Roznava) und die von Karol Izakovicz (Bratislava), bestehend aus 23700 Stücke hervor.

ANDOR SEMSEY gibt in seiner Abhandlung (Seite 30–32) über jene alten ungarischen Exlibris einen Bericht, die er mit freunlicher Hilfe von J. KUZMIK in der Matica Slovenská Sammlung in Bratislava besichtigen konnte. Die 11, für uns hochwertigen Exlibris figurierten bisher in ungarischen Publikationen nicht, deshalb bringt der Verfasser ihre Geschichte und auch ihre ausführliche Beschreibung.

Über den, am 23. September 1982. verstorbenen polnischen grafischen Künstler JOZEF MARIAN SZUSZKIEWICZ schreibt ANDOR SEMSEY einen Nekrolog. Die Gemälde und Grafiken des ehemaligen Künstlers waren auf 45 eigenen Ausstellungen sichtbar. Die Zahl seiner Exlibris beträgt mehr als 180 Stücke. Viele seiner ungarischen Freunde bewahren ihn in guter Erinnerung (Seite 35–36).

Im Abschnitt „Forum der Sammler“ berichten wir über das Gespräch, das ISTVÁN LENKEY mit der bekannten Sammlerin RUTH IRLET (Schweiz), die zehn Jahre lang die Sekretärin des Vereins der schweizerischen Sammler, der SELC war, führte (Seite 38–39). In denselben Abschnitt ist das „Bekenntnis in Sachen Exlibris“ von JENŐ DEMETER (Barót) zu lesen (Seite 41–45). Der in Siebenbürgen ansässige Sammler stellt in seinem stimmungsvollen Bericht die Entwicklung seiner Sammlung dar.

Unsere Sekretärin hat im Juli 1982 im Atelier des grafischen Künstlers ZOLTÁN PEREI einen Besuch organisiert. Der Künstler lebt im malerischen Hügel land Budas. Unsere Mitglieder konnten bei dieser Gelegenheit die schönsten Stücke seiner Kunst kennenlernen. Der Artikel von MÁRIA MAGYAR berichtet über die künstlerischen Erlebnisse dieses Atelierbesuches (Seite 47–48).

Über die, im April 1982 in Brassó Rumänien veranstaltete Exlibris-Ausstellung gibt ROZÁLIA TURÓCZY einen Bericht auf Seite 51.

Das Landwirtschaftliche Museum zu Budapest veranstaltete eine Ausstellung der, sich mit Traube und Wein befassenden Exlibris aus seiner Sammlung. Diese ist schon die dritte Ausstellung, die das Museum aus der Spende von NORBERT LIPÓCZY veranstaltet. Die, sich mit Traube und Wein befassende Sammlung des Museums besteht aus ungefähr 3400 Stücken und nimmt durch die Freigiebigkeit des Spenders ständig zu. Dr. IMRE SOÓS berichtet darüber auf Seiten 52–53.

ANTAL ARATÓ erstattet einen Bericht über die Ausstellung der, ungarische Schlösser darstellenden Holzschnitte von ZOLTÁN PEREI, veranstaltet in Jászberény. Eine Beschreibung der Ausstellung des grafischen Künstlers JÓZSEF M. KISS, stattgefunden in „Ferencvárosi Galéria“ ist auf Seite 56 zu finden.

Die Nachrichten des Exlibris-Lebens werden auf Seite 58–67 gebracht.

In der Spalte „Bücherregal“ gibt ANDOR SEMSEY über die Ausgaben des Internationalen Exlibris Kongresses '82 in Oxford einen Bericht (Seite 68–71).

Die Seiten 72–74 beinhalten einen Überblick der ausländischen Fachpresse.

STETTNER Béla linómetszetei X3

RÉSUMÉ

Dans notre numéro double présent nous publions le compte rendu d'ANDOR SEMSEY sur le XIXème Congrès Internationale d'Ex libris organisé à Oxford. Il écrit sur les événements des jours locaux, sur les conférences et expositions. (Les publications du congrès sont expliquées dans notre rubrique „Casier de bibliothèque”). On peut lire sur les cours de l'assemblée générale de la F.I.S.A.E., d'après une proposition d'ici le congrès suivant sera organisé en 1984 dans la ville de Weimar. Le volume des participants était 196, parmi eux figuraient aussi les 5 collectionneurs hongrois. (P.1—7.)

La IXème Entrevue Nationale des collectionneurs hongrois fut organisée le juillet 1982 dans la ville de Pécs. C'est Dr IMRE SOÓS qui écrit sur cet événement de deux jours, en faisant connaître les expositions y organisées et le résultat du concours. (P.9—13.)

KÁROLY VAGYÓCZKY est à présent le directeur artistique d l'Imprimerie Nationale Hongroise de Billets de Banque. Il est aussi bien connu dans le monde entier comme dessinateur-projecteur des timbres. Dr IMRE SOÓS fait connaître la carrière artistique et les créations de petite graphique du maître né l'an 1941. Nous publions une gravure originale des ses créations. (P. 14—18.)

Le jeune artiste hongrois ÁRPÁD MÜLLER a obtenu le deuxième prix du concours de Mönchengladbach. Son nom était inconnu jusqu'à présent pour les collectionneurs hongrois, c'est pourquoi il fait une déclaration — sur la demande du rédacteur — sur sa vie et sur ses projets artistiques. (P.20—21.)

DAFINEL DUINEA artiste graphique romain représente volontiers des thèmes mythologiques sur ses créations, mais aussi le folklore nationale inspire son activité. L'artiste figurait souvent en Hongrie. S.A. écrit sur son activité artistique. (P.22—23.)

Sous le titre „Les ex libris de LÁSZLÓ IMETS” nous publions l'article de ROZÁLIA TURÓCZY. En faisant connaître les plus belles petites graphiques de l'artiste universel l'auteur parle avec éloge sur son activité créatrice. (P.25—26.)

KAROL IZAKOVIČ collectionneur de Bratislava publie des documentations très importantes sur les collections d'ex libris de la Slovaquie par conséquent des recherches de J.KUZMIK. Son article publié sur la page 28 nous informe sur la collection de la Bibliothèque Nationale Slovaque. Cette institution garde 190 ex libris anciens qui sont en connexion avec le territoire du pays. Les plus grandes collections modernes de la Slovaquie sont les suivantes: Celle du docteur en chef Iván Kuhn (Roznava) de 12.000 pièces et du M.Karol Izakovič (Bratislava) de 23.700 pièces.

ANDOR SEMSEY publie un article sur les ex libris hongrois qu'il a examiné personnellement à Bratislava, dans la collection de la Matica Slovenská, grâce à l'aide cordiale du M.J.KUZMIK. Les ex libris y conservés ne figurent pas dans les publications hongroises, c'est pourquoi l'auteur analyse détaillément ces petites graphiques très importantes. (P.30—32.)

S.A. écrit une nécrologie sur l'artiste graphique polonais J.M. SZUSZKIEWICZ, décédé le 23 septembre 1982. De son vivant ses toiles et œuvres graphiques figuraient sur 45 expositions personnelles, la quantité de ses ex libris a passé le 180. Ses nombreux amis hongrois lui conservent un bon souvenir. (P.35—36.)

Dans notre rubrique „Forum des Collectionneurs” nous publions le dialogue d'ISTVÁN LENKEY et de RUTH IRLET, collectionneur célèbre suisse qui était le secrétaire de la SELC durant une dizaine d'années. (P.38—39.) Même rubrique contient les „Confessions” de JENŐ DEMETER (Barót, Transsylvanie) concernant sa carrière, comme collectionneur d'ex libris. (P.41—45.)

Notre secrétaire a organisé une visite d'atelier en juin 1982 chez le célèbre artiste graphique hongrois ZOLTÁN PEREI. L'artiste vit parmi les belles montagnes de Buda et les visiteurs y ont fait la connaissance de ses plus belles créations. Mme MÁRIA MAGYAR écrit sur les événements artistiques de cette visite. (P.47—48.)

Nous publions l'article de ROZÁLIA TURÓCZY sur l'exposition d'ex libris organisée en avril 1982 dans la ville de Brasov, en Roumanie. (P.51.)

Le Musée d'Agriculture de Budapest organisait une exposition de ses ex libris représentants la vigne et le vin. C'était déjà la troisième exposition de cette collection offerte par NORBERT LIPPÓCZY au Musée. La collection d'ex libris du Musée concernant le vin et la vigne contient environ 3400 pièces et leur nombre grossit de jour en jour, grâce à la générosité du donateur. Nous publions l'article du Dr IMRE SOÓS sur les pages de 52 à 53.

Dans la ville de Jászberény on a organisé une exposition de ZOLTÁN PEREI, contenant ses xylographies, représentant des châteaux anciens hongrois. C'est ANTAL ARATÓ qui donne compte rendu sur cette exposition. (P.55.)

La Galerie de Ferencváros à Budapest a organisé l'exposition de notre artiste graphique JÓZSEF M.KISS (P.56.)

Nous publions les nouvelles de la vie d'ex libris sur les pages de 58 à 67.

Dans la rubrique „Casier de bibliothèque” ANDOR SEMSEY fait connaître les publications du Congrès d'Oxford. (P.68—71.)

Revue de la presse étrangère: P.72—74.

ISSN 0209 – 6161

III/KUL 64/1978 – Megjelent 500 példányban 7 fv (A/5) terjedelemben
82635 DATORG Nyomda – F.v.: Harkai József

ÁRA: 14,- Ft

